

הגדה של פסח

עריכה וליקוט מקורות

איתי אליצור

© כל הזכויות שמורות

איור: ורד פאל

עיצוב: סטודיומרקם@חזני

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל בְּעוֹר חֲמִץ:

כָּל חֲמִירָא וְחֲמִיעָא דְאַפָּא בְּרִשּׁוּתִי, דְּלֹא חֲמִתִּיה,
וְדִלָּא בְּעִרְתִּיהּ, וְדִלָּא יִדְעָנָא לִיהּ, לְבָטֵל וְלֹהֲוִי (הֶפְקֵר)
כְּעַפְרָא דְאַרְעָא:

(כל שאור וחמץ שיש ברשותי שלא ראיתיו ושלא בערתיו ושאיני יודע עליו,
יבטל ויהיה (הפקר) כעפר הארץ)

בערב פסח לאחר שריפת חמץ יבטלנו, ויאמר:

כָּל חֲמִירָא וְחֲמִיעָא דְאַפָּא בְּרִשּׁוּתִי דִּחְזִיתָהּ וְדִלָּא
חֲזִיתָהּ דִּחְמִיתָהּ וְדִלָּא חֲמִיתָהּ דִּבְעִרְתָּהּ וְדִלָּא בְּעִרְתָּהּ
לְבָטֵל וְלֹהֲוִי (הֶפְקֵר) כְּעַפְרָא דְאַרְעָא:

(כל שאור וחמץ שיש ברשותי שראיתיו ושלא ראיתיו, שבערתיו ושלא בערתיו
יבטל ויהיה (הפקר) כעפר הארץ)

הנחיות לשמוש בהגדה

בהגדה מובאים מקורות בסיסיים המאפשרים לקוראי ההגדה לפתח דיון מעמיק על בסיס הפסוקים והמדרשים. עורך הסדר או כל אדם אחר יכול להסב את תשומת לב המסובים לפסוקים או המקורות שעליהם הוא מתבסס.

כדי להקל על המסובים לעקוב אחר הנושאים השונים, סומן כל נושא בצבע משלו:

השאלות והקושיות העולות במהלך הדורות - בצבע כחול.

התשובות לשאלות האלה, הידיעה וההכרה בבורא העולם - בכתום.

היד החזקה - בירוק.

האותות, המופתים והמטה - בחום.

הבדלת ישראל וגאולתם ממצרים יסומנו באדום.

איתני הטבע וכחות הטבע שהוכו והשתתפו ביציאת מצרים - בסגול.

הכרת הדורות ביציאת מצרים - בתכלת

סדר קרבן פסח

רבוננו של עולם, אתה צויתנו להקריב קרבן התמיד במועדו, ואחריו להקריב קרבן פסח במועדו ביום הזה, שהוא ארבעה עשר לחודש ניסן אחר חצות היום, ולהיות כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם קוראים את ההלל. ועתה בעונותינו חרב בית המקדש ובטל התמיד וקרבן פסח, ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו, ולא ישראל במעמדו. ואתה אמרת ונשלמה פרים שפתינו, לכן יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שיהיה שיח שפתינו חשוב ומקבל ומרצה לפניך כאלו הקרבנו קרבן התמיד וקרבן פסח במועדו ועמדנו על מעמדו, ודברו הלויים בשיר ובהלל. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו. ומעשה ידינו כוננה עלינו. ומעשה ידינו כוננהו: ואתה תכונן מקדשך על מכונו ונעלה ונקריב לפניך את הפסח במועדו, כמו שכתבת בתורתך על ידי משה עבדך כאמור:

וידבר יהוה אל משה לאמר: צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו: ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו ליהוה כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמידי: את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: ועשירית האיפה סלת למנוחה בלולה בשמן כתית רביעת ההין: עלת תמיד העשייה בהר סיני לריח ניחח אשה ליהוה: ונסכו רביעת ההין לכבש האחד בקדש הסו נסך שכו ליהוה: ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכו תעשה אשה ריח ניחח ליהוה:

ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה: דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שוה לבית אבות שוה לבית: ואם ימעט הבית מהית משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפש איש לפי אכלו תכסו על השוה: שוה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו: והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים: ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אותו בהם: ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי

אש ומצות על מררים יאכלהו: אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו: ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו: וככה תאכלו אותו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידיכם ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא ליהוה:

ובכן כן היה סדר עבודת קרבן פסח בבית אלהינו ביום ארבעה עשר בניסן: אין שוחטים אותו אלא אחר תמיד של בין הערבים. ערב פסח, בין בחול בין בשבת היה התמיד נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה. ואם חל ערב פסח בערב שבת היו שוחטין אותו בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה, והפסח אחריו. כל אדם מישראל, אחד האיש ואחד האשה, בני ביתו הגדולים והטהורים ונמולים (וכשם שמילתו מעכבת מלעשות הפסח ומלאכול בו, כן מילת בנוי הקטנים ומילת עבדיו בין גדולים בין קטנים וטבילת אמהותיו מעכבת) כל שיש לו להגיע לירושלים בשעת שחיטת הפסח חזיב בקרבן פסח:

מביאו מן הכבשים או מן העזים זכר תמים בן שנה, ואינו טעון סמיכה, ושוחטו בכל מקום בעזרה אחר גמר עבודת תמיד הערב ואחר הטבת הנרות, ואין שוחטין הפסח ולא זורקין הדם ולא מקטירין החלב על החמץ (אפילו היה כזית ברשותו של אחד מבני החבורה בשעת אחת מהעבודות של קרבן פסח, הוא לוקה והפסח כשר):

שחט השוחט וקבל דמו כהן שבראש השורה בכלי שרת ונותן לחברו, וחברו לחברו, כהן הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד וחוזר הפלי ריקם לחברו, וחברו לחברו, מקבל את המלא ומחזיר את הריקון, והכהנים עומדים שורות שורות ובידיהם בזפים של כסף ובזפים של זהב, שורה שכלה כסף - כסף, ושורה שכלה זהב - זהב, ולא היו מערבים, ולא היו לבזפין שולים שלא יניחום ויקרש הדם. אחר כן תולין את הפסח באונקליות (או במקלות דקים, מניח על כתפו ועל כתף חברו, תולה) ומפשיט אותו פלו (ובשבת עד החזה ומשם למטה שקל ליה בברא) וקורעין בטנו ומוציאין אמורים: החלב שעל הפרס ויותרת הכבד ושתי הפליות וחלב שעליהן, והאליה אם היה ממין הכבשים לעמת העצה, נותן בכלי שרת ומולחן ומקטירן הפהן על המערכה, חלבי כל זבח וזבח לבדו, בחול ביום, ולא בלילה שהוא יום טוב, אבל אם חל

עַרְב פֶּסַח בְּשִׁבְת מַקְטִירִין וְהוֹלְכִין כָּל הַלֵּילָה, וּמוֹצֵיא קֶרְבִּיו וּמִמַּחֲה אוֹתָן עַד שְׁמִסִּיר מֵהֶן הַפֶּרֶשׁ (כְּדִי שִׁיְהִיו נִקְיִים כְּשֶׁצּוֹלְהוּ עִמָּם), שְׁחִיטָתוֹ וְזִרְקַת דָּמוֹ וּמִיַּחוּי קֶרְבִּיו וְהַקָּטֶר חֲלָבִיו דּוֹחִין אֶת הַשִּׁבְת, וּשְׁאָר עֲנִינָיו אֵין דּוֹחִין:

בְּשִׁלֵּש כְּתוּת הַפֶּסַח נִשְׁחַט, וְאֵין כֶּת פְּחוּתָהּ מִשְׁלֹשִׁים אֲנָשִׁים, נִכְנָסָה כֶּת אַחַת, נִתְמַלְאָה הָעֶזְרָה, נוֹעֲלִין אוֹתָהּ, וּבַעֲוֹד שֶׁהֵן שׁוֹחֲטִין וּמִקְרִיבִין, הַלּוּיִם קוֹרִין אֶת הַהֵלֵל. אִם גָּמְרוּ קֹדֶם שִׁיקְרִיבוּ אֶת כָּלָם, שָׁנוּ, אִם שָׁנוּ, שִׁלְשׁוּ. עַל כָּל קֳרִיאָה תִקְעוּ הַרִיעוּ וְתִקְעוּ, גָּמְרָה כֶּת אַחַת לְהַקְרִיב, פּוֹתְחִין הָעֶזְרָה. יִצְאָה כֶּת רִאשׁוֹנָה, נִכְנָסָה כֶּת שְׁנִיָּה. נִעְלוּ דִלְתוֹת הָעֶזְרָה, גָּמְרָה, יִצְאָה שְׁנִיָּה, נִכְנָסָה שְׁלִישִׁית. כְּמַעֲשֵׂה הָרִאשׁוֹנָה, כֶּף מַעֲשֵׂה הַשְּׁנִיָּה וְהַשְּׁלִישִׁית. אַחֵר שִׁיִּצְאוּ כָּלֵן רוֹחֲצִין הָעֶזְרָה מִלְּכֻלֹּכֵי הָדָם וְאֶפִּילוֹ בְּשִׁבְת, אֲמַת הַמִּים הִיְתָה עוֹבֶרֶת בְּעֶזְרָה, שְׁכָשְׁרוּצִין לְהַדִּיחַ הַרְצָפָה סוֹתְמִין מְקוֹם יִצִּיאַת הַמִּים וְהִיא מִתְמַלְאָה עַל כָּל גְּדוּתֶיהָ עַד שֶׁהַמִּים עוֹלִין וְצָפִין וּמִקְבָּצִין אֲלֵיהֶם כָּל דָּם וְלִכְלוֹף שְׁבַעֲזָרָה, אַחֵר כֶּף פּוֹתְחִין הַסְתִּימָה וְיוֹצְאִין הַמִּים עִם הַלְּכֻלֹּף, נִמְצָאֵת הַרְצָפָה מְנֻקָּה, זֶהוּ כְבוֹד הַבֵּית, יִצְאוּ כָּל אֶחָד עִם פֶּסָחוֹ (וְעוֹר שָׁלוֹ) וְצִלוּ אוֹתָם, כִּיִּצַּד צוֹלִין אוֹתוֹ מִבֵּיָאִין שְׁפּוֹד שֶׁל רִמּוֹן וְתוֹחֲבוּ מִתּוֹךְ פִּיו עַד בֵּית נִקְוָתוֹ, וְתוֹלְהוּ לְתוֹךְ הַתֵּנוּר וְהָאֵשׁ לְמִטָּה, וְתוֹלָה כְּרַעֲיוּ וּבְנֵי מַעֲיו חוֹצָה לוֹ. וְאֵין מִנְקִרִין אֶת הַפֶּסַח כְּשֶׁאֵר בְּשׂוֹר. בְּשִׁבְת אֵין מוֹלִיכִין אֶת הַפֶּסַח לְבֵיתָם, אֲלֹא כֶּת הָרִאשׁוֹנָה יוֹצְאִין בְּפִסְחִיהֶן וְיוֹשְׁבֵין בְּהַר הַבֵּית, הַשְּׁנִיָּה יוֹצְאִין עִם פִּסְחִיהֶן וְיוֹשְׁבֵין בַּחֵיל, הַשְּׁלִישִׁית בְּמִקְוָמָה עוֹמְדֵת, חֲשֻׁכָה. יִצְאוּ וְצִלוּ אֶת פִּסְחִיהֶן:

כְּשִׁמְקִרִיבִין אֶת הַפֶּסַח, מִקְרִיבִין עִמּוֹ בְּיוֹם י"ד זִבְח שְׁלָמִים, מִן הַבֶּקֶר אוֹ מִן הָצֶאֱן, גְּדוֹלִים אוֹ קֹטְנִים, זָכָרִים אוֹ נְקִבּוֹת, וְהִיא נִקְרָאֵת חֲגִיגַת אֶרְבָּעָה עָשָׂר, עַל זֶה נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה וְזִבְחַת פֶּסַח לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבֶקֶר, וְלֹא קִבְעָה הַכְּתוּב חוֹבָה אֲלֹא רְשׁוּת בְּלֶבֶד, מְכַל מְקוֹם הִיא כְּחוֹבָה מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, כְּדִי שִׁיְהִי הַפֶּסַח נֶאֱכָל עַל הַשֹּׁבַע, אֵימָתִי מִבֵּיָאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה, בְּזִמָּן שֶׁהוּא בָּא בַּחֹל, בְּטָהֳרָה, וּבְמוֹעֵט, וְנֶאֱכָלֵת לִשְׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד, וְדִינָהּ כָּכָל תּוֹרַת זִבְחֵי שְׁלָמִים, טְעוּנָה סְמִיכָה וְנִסְכִּים וּמִתֵּן דְּמִים שְׁתִּים שֶׁהֵן אֶרְבַּע, וּשְׁפִיכַת שִׁירִים לִיסוֹד, זֶהוּ סֵדֶר עֲבוֹדַת קֶרֶבֶן פֶּסַח וְחֲגִיגָה שֶׁעִמּוֹ בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ שִׁיבְנָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן: אֲשֶׁרִי הָעַם שְׁכָכָה לוֹ. אֲשֶׁרִי הָעַם שִׁיְהוּהוּ אֱלֹהֵיו:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, מֶלֶךְ רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ, טוֹב וּמִטֵּיב הַדֶּרֶשׁ לָנוּ, שׁוּבָה אֵלֵינוּ בְּהִמּוֹן רַחֲמֶיךָ בְּגִלְל אֲבוֹת שֶׁעָשׂוּ רָצוֹנָךְ, בְּנֵה בֵיתְךָ כְּבַתְחִלָּה, וְכוֹנֵן מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוֹנֵנוּ, וְהִרְאֵנוּ בְּבִנְיָנוּ, וְשִׁמְחָנוּ בְּתַקּוּנוֹ, וְהִשָּׁב שְׁכִינְתְּךָ לְתוֹכוֹ, וְהִשָּׁב כִּהְנִיִּים לַעֲבוֹדָתְךָ, וְלוֹיִם לְשִׁירִים וְלִזְמִרִם, וְהִשָּׁב יִשְׂרָאֵל לְנוֹיָהֶם, וְשֵׁם נִעֲלָה וְנִרְאָה וְנַעֲשֶׂה קֶרֶבֶן הַתְּמִיד וְקֶרֶבֶן הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ, וְנֶאֱכָל שֵׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפִּסְחִים אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבִּיחְךָ לְרָצוֹן, וְנוֹדָה לְךָ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלָּתֵנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁנוּ. יְהִי לְרָצוֹן אֲמֵרִי כִּי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ. יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי:

קִדְשׁ:

כשחל בשבת מתחילין כאן:

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר:

יום הששי. ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם,

בורא פרי הגפן:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו. ותתן לנו יהוה אלהינו באהבה (לשבת - שבתות למנוחה ו) מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון (לשבת - את יום השבת הזה ו) את יום חג המצות הזה זמן חרותנו (לשבת: באהבה) מקרא קדש זכר ליציאת מצרים. כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים. (לשבת - ושב) ומועדי קדש (לשבת - באהבה וברצון) בשמחה ובששון הנחלתנו. ברוך אתה יהוה מקדש (לשבת - השבת ו) ישראל והזמנים:

כשחל במוצאי שבת:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם בורא מאורי האש:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם המבדיל בין קדש לחל בין אור לחשך בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה. בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלת. ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת. הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדשתך: ברוך אתה יהוה המבדיל בין קדש לקדש:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם,

שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה:

וְרַחֵץ

נוטל ידיו ואינו מברך על נטילת ידים:

כִּרְפֵס

יקח כרפס ויטבול במי מלח ומברך בורא פרי האדמה, ויכוין לפטור את המרור, ויאכל בלא הסיבה:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם,
בורא פרי האדמה:

יִחַץ

יחצה את המצה האמצעית, ואת החצי הגדול ישמור לאפיקומן:

מִגִּיד

משנה א: ערבי פסחים סמוך למנוחה, לא יאכל אדם עד שתתחשו. ואפלו עני שבישראל לא יאכל עד שיערב. ולא יפחתו לו מארבעה כוסות של יין, ואפלו מן התמחוי:
משנה ב: מזגו לו כוס ראשון, בית שמאי אומרים, מברך על היום, ואחר כך מברך על היין. ובית הלל אומרים, מברך על היין, ואחר כך מברך על היום:
משנה ג: הביאו לפניו, מטבל בחזרת, עד שמגיע לפרפרת הפת. הביאו לפניו מצה וחזרת וחזקת ושני תבשילין, אף על פי שאין חזקת מצוה. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר, מצוה. ובמקדש היו מביאים לפניו גופו של פסח:

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות.

שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה,
הלילה הזה כלו מצה:

שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות,
הלילה הזה מרור:

שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם
אחת, הלילה הזה שתי פעמים:

שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין
מסבין, הלילה הזה כלנו מסבין:

ובמקדש שואל הבן ככתוב במשנה (מתחת לקו).

משנה ד: מוזג לו כוס שני, וכאן הבן שואל אביו. ואם אין דעת בבן, אביו מלמדו, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כלו מצה. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה מרור. שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי, שלוק, ומבשיל, הלילה הזה כלו צלי. שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים. ולפי דעתו של בן, אביו מלמדו. מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מארמי אוֹבֵד אֲבִי, עד שיגמור כל הפרשה כלה:

הא לחמא עניא

די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי ויכול. כל דצריך ייתי ויפסח. השתא רבא דישראל בגלותא, לשנה הבאה כל ישראל בארעא דישראל. השתא גלותא דישראל עבדי, לשנה הבאה כל ישראל בני חורין:

עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו יהוה אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים.

ואפילו כלנו חכמים כלנו נבונים כלנו זקנים כלנו יודעים את התורה מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח:

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית:

פסחים קטז: מתחיל בגנות ומסיים בשבח מאי בגנות? רב אמר: מתחלה עובדי עבודת גלולים היו אבותינו. [ושמואל] אמר: עבדים היינו. אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה: עבדא דמפיק ליה מריה לחירות ויהיב ליה כספא ודהבא, מאי בעי למימר ליה? אמר ליה: בעי לאודווי ולשבוחי. אמר ליה: פטרתן מלומר מה נשתנה. פתח ואמר עבדים היינו.

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא, שנאמר, למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך הימים. כל ימי חייך הלילות. וחכמים אומרים ימי חייך העולם הזה. כל ימי חייך להביא לימות המשיח:

ברוך המקום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא.

האם "חייך" הוא חיי כל אדם ואדם או חיי עם ישראל עם ישראל זוכר לדורות עולם את יציאת מצרים, ע"י עשית הפסח וע"י הספור לבנים. לשם כך יצא.

וכך אומר ה' למשה ומשה לישראל עוד לפני שיצאו:

דברי ה' אל משה לפני מכת ארבה:

ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו

למען שתי אתתי אלה בקרב:

ולמען תספר באזני בן ובן בנך

את אשר התעללתי במצרים

ואת אותי אשר שמתי בם

וידעתם כי אני יהוה:

דברי משה אל בני ישראל לפני מכת בכורות, עוד במצרים, בענין זביחת הפסח, במצרים ולדורות: ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אלהם משכו וקחו לכם צאן למשפחתכם ושחטו הפסח: ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסף ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר: ועבר יהוה לגוף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח יהוה על הפתח ולא יתן המושחית לבא אל בתיכם ולגוף: ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם: והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן יהוה לכם באשר דבר ושמרתם את העבדה הזאת: והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם: ואמרתם נבח פסח הוא ליהוה אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו:

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים: לי, בכל דור ודור. גמרא. תניא, אמר להם בן זומא לחכמים: וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח? והלא כבר נאמר: הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם! - אמרו לו: לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שעבוד מלכיות עיקר, ויציאת מצרים טפל לו.

כְּנֶגֶד אֲרֻבָּעָה בָּנִים דְּבָרָה תוֹרָה:

אָחֵד חָכֵם. וְאָחֵד רָשָׁע. וְאָחֵד תָּם. וְאָחֵד שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשֹׂאוֹל:

חָכֵם מָה הוּא אוֹמֵר. מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם. וְאִם אַתָּה אֲמוֹר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח אֵין מִפְטִירִין אַחֵר הַפֶּסַח אֶפִּיקוֹמָן:

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר. מָה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם. לָכֶם וְלֹא לוֹ. וּלְפִי שְׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכָּל כָּפַר בְּעֶקֶר. וְאִם אַתָּה הַקֹּהֵל אֶת שְׁנוֹי וְאֲמוֹר לוֹ. **בַּעֲבוּר זֶה עֲשֵׂה יְהוָה לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרָיִם.** לִי וְלֹא לוֹ. אֲלוֹ הִיָּה שָׁם לֹא הִיָּה נִגָּל:

מצות ספור יציאת מצרים:

דברי ה' אל משה לפני מכת ארבה:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרַעֲהָ כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לְבֹי וְאֶת לֵב עַבְדִּי

לְמַעַן שְׂתִי אֶתְּתִי אֵלָה בְּקֶרְבּוֹ:

וּלְמַעַן תִּסְפֹּר בְּאָזְנִי בְּנֵי בְנֵי

אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלֹתִי בְּמִצְרָיִם

וְאֶת אֶתְתִּי אֲשֶׁר שְׂמֹתִי כֶם

וְיִדְעֻתֶם כִּי אֲנִי יְהוָה:

דברי משה אל בני ישראל לפני מכת בכורות, עוד במצרים, בענין זבחת הפסח, במצרים ולדורות: וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מוֹשִׁיכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתִּיכֶם וּשְׁחֹטוּ הַפֶּסַח: וּלְקַחְתֶּם אֲגָדָת אוֹזֹב וּטְבִלְתֶּם בָּדָם אֲשֶׁר בִּסְף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמִּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בִּסְף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִמֶּתֶחַ בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר: וְעִבֵּר יְהוָה לִנְגֹף אֶת מִצְרָיִם וְרָאָה אֶת הַדָּם עַל הַמִּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וַפֶּסַח יְהוָה עַל הַפֶּתַח וְלֹא יָתֵן הַמִּשְׁחָת לְבֹא אֶל בְּתִיכֶם לִנְגֹף: וּשְׂמַרְתֶּם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה לְחֹק לְךָ וּלְבְנֶיךָ עַד עוֹלָם: וְהָיָה כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָתֵן יְהוָה לָכֶם פֶּאֶשֶׁר דִּבֶּר וּשְׂמַרְתֶּם אֶת הָעֲבֹדָה הַזֹּאת: וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם: וְאַמַּרְתֶּם זָבַח פֶּסַח הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר פָּסַח עַל בְּתִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרָיִם בְּגִפּוֹ אֶת מִצְרָיִם וְאֶת בְּתֵינִי הִצִּיל וַיִּקַּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ:

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר. מָה זֹאת. וְאַמַּרְתָּ אֵלָיו **בַּחֲזֹק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרָיִם מִבֵּית עַבְדִּים:**

וּשְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשֹׂאוֹל אַתָּה פֶּתַח לוֹ. שְׁנַאֲמַר וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר **בַּעֲבוּר זֶה עֲשֵׂה יְהוָה לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרָיִם:**

דברי משה אל בני ישראל בענין חג הפסח לדורות:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יָצִאתֶם מִמִּצְרָיִם מִבֵּית עַבְדִּים כִּי בַחֲזֹק יָד הוֹצִיאָ יְהוָה אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֹאכַל חֶמֶץ: הַיּוֹם אִתְּם יָצִיא בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב: וְהָיָה כִּי יִבְיָאֵךְ יְהוָה אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָעַמֹּרִי וְהַחִיטִּי וְהַיְבוֹסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְךָ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ וְעַבְדְּתָה אֶת הָעַבְדָּה הַזֹּאת בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה: שִׁבַּעַת יָמִים תֹּאכַל מִצֵּית וּבָיִים הַשְׂבִּיעִי חֵג לַיהוָה: מִצֹּת יֹאכַל אֶת שִׁבַּעַת הַיָּמִים וְלֹא יִרְאֶה לְךָ חֶמֶץ וְלֹא יִרְאֶה לְךָ שְׂאוֹר בְּכָל גִּבְלֶךָ: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר **בַּעֲבוּר זֶה עֲשֵׂה יְהוָה לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרָיִם:** וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תוֹרַת יְהוָה בְּפִיךָ כִּי בְּיַד חֲזָקָה הוֹצֵאֲךָ יְהוָה מִמִּצְרָיִם:

המשך דברי משה, בענין בכורות:

וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה זֹאת וְאַמַּרְתָּ אֵלָיו **בַּחֲזֹק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרָיִם מִבֵּית עַבְדִּים:** וְהָיָה כִּי תִקְשֶׁה פְרַעֲהָ לְשַׁלְחֵנוּ וַיְהִיג יְהוָה כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל פִּנּוֹ אֲנִי וְכָל לִיהוָה כָּל פֶּטֶר רֶחֶם הַזָּקְרִים וְכָל בְּכוֹר בְּנֵי אֶפְרַיִם: וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה וּלְטוֹטְפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בַחֲזֹק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרָיִם:

דברי משה אל ישראל בענין החנוך לדורות (לאו דוקא בפסח):

כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם: וְאַמַּרְתָּ לְבִנְךָ עַבְדִּים הָיִינוּ לְפְרַעֲהָ בְּמִצְרָיִם וַיּוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרָיִם בְּיַד חֲזָקָה: וַיִּתֵּן יְהוָה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדֹלִים וְרַעִים בְּמִצְרָיִם בְּפְרַעֲהָ וּבְכָל בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: וְאוֹתוֹנוּ הוֹצִיא מֹשֶׁה לְמַעַן הִבִּיא אֶתְּנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם: וַיִּצְוֵנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֲקִים הָאֵלֶּה לִּירְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחִיתֵנוּ כִּהְיִים הָיָה: וְצִדְקָה תִּהְיֶה לָנוּ כִּי נִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ פֶּאֶשֶׁר צִוָּנוּ:

דברי משה בענין פסח:

שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעֲשִׂיתָ פֶסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרָיִם: לֵילָה: וְנִבְחַתָּ פֶסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשַׁבֵּן שְׂמוֹ שָׁם: לֹא תֹאכַל עֲלֵיו חֶמֶץ שִׁבַּעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלֵיו מִצֹּת לָחֶם עֲנִי כִּי בַחֲפוּז וְצִאתָ מִצְרָיִם מִצְרָיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צִאתְךָ מִצְרָיִם מִצְרָיִם: כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

יכול מראש חדש, תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא יכול מבעוד יום, תלמוד לומר בעבור זה. בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך:

ירושלמי פסחים י ד:

תני ר' חייה כנגד ארבעה בנים דיברה תורה: בן חכם, בן רשע, בן טיפש, בן שאינו יודע לשאול. בן חכם מהו אומר מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה יי' אלהינו **אותנו** אף אתה אמור לו **בחוק יד הוציאנו יי' ממצרים מבית עבדים** בן רשע מהו אומר מה העבודה הזאת לכם. מה הטורח הזה שאתם מטריחין עלינו בכל שנה ושנה. מכיון שהוציא את עצמו מן הכלל אף אתה אמור לו **בעבור זה עשה יי' לי** עשה לאותו האיש לא עשה. אילו היה אותו האיש במצרים לא היה ראוי להיגאל משם לעולם. טיפש מהו אומר מה זאת אף את למדו הילכות הפסח שאין מפטירין אחר הפסח אפיקימון שלא יהא עומד מחבורה זו ונכנס לחבורה אחרת בן שאינו יודע לשאול את פתח לו תחילה. אמר ר' יוסה מתניתא אמרה כן אם אין דעת בבן אביו מלמדו.

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו. שנאמר, ויאמר יהושע אל כל העם פה אמר יהוה אלהי ישראל, בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים: ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר

לקיחת ישראל לעם:

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יהוה: וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהוה לא נודעתי להם: וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגריתם אשר גרו בה: וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואמר את בריתי: לכן אמר לבני ישראל אני יהוה והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצאתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים: **וקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהוה אלהיכם** המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים: והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני יהוה:

וידבר משה בן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה:

דברי העם אל משה:

הלא זה הדבר אשר דברנו אליה במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממותנו במדבר:

ויאמרו אלהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד יהוה בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב:

למה זה יצאנו ממצרים

הגירוש:

ויקרא למשה ולאהרן ללילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את יהוה כדברכם: גם צאנכם גם בקרכם קחו פאשר דברתם ולכו וברכתם גם אתי: ונתחזק מצרים על העם למחר לשלחם מן הארץ כי אמרו כלנו מתים: וישא העם את בצקו טרם יחמיז משארתם צררת בשמלתם על שקמם: ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלת: ויהוה נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלו וינעלו את מצרים: פ ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה בשש מאות אלף רגלי הגברים לבד משף: וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר מקנה קבד מאד: ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמיז כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתממה וגם צדה לא עשו להם:

רש"י:

ולמה הביא עליהם חשך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים, ולא היו רוצים לצאת, ומתו בשלשת ימי אפלה כדי שלא יראו מצרים במפלתם ויאמרו אף הן לוקין כמונו.

מכת בכורות:

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו למאיש ועד בהמה למען תדעו אשר יפלה יהוה בין מצרים ובין ישראל:

והנה הרים לכם לאת על הבתים אשר אתם שם

ראית ישראל בסוף יציאת מצרים:

וירא ישראל את הנה הגדלה אשר עשה יהוה במצרים וייראו העם את יהוה ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו

צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן בקש לעקור את הכל. שנאמר:

ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול עצום ורב:

וירד מצרימה אנוס על פי הדבור:

ויגר שם, מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא **לגור** שם. שנאמר: **ויאמרו אל פרעה לגור בארץ** באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיה כי כבד הרעב בארץ פנעו, ועתה ישובו נא עבדיה בארץ גשן:

במתי מעט, כמה שנאמר: **בשבעים נפש ירדו אבותיה מצרימה ועתה שמונה יהוה אלהיה ככוכבי השמים לרוב:**

כל הזכויות שמורות

דברי יוסף אל אחיו
והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם ומהרתם והורדתם את אבי הנה:

דברי ה' ליעקב ברדתו למצרים
ויאמר אנכי האל אלהי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם: אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך:

דברי יוסף אל אחיו בסוף ימיו
ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה למען עשה ביום הזה להחיות עם רב: ועתה אל תיראו אנכי אכלל אתכם ואת טפכם וינחם אותם וידבר על לבם: וישב יוסף במצרים הוא ובית אביו ויחי יוסף מאה ועשר שנים: וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר בן מנשה ילדו על ברקי יוסף: ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת ואלהים פקד ופקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליעקב וליעקב: וישבע יוסף את בני ישראל לאמר פקד ופקד אלהים אתכם והעלתם את עצמותי מזה:

שמות רבה ג ח
אמר הקב"ה למשה לך ואספת את זקני ישראל, אמור להם פקוד פקדתי, א"ל מסורה היא בידם מיוסף שבלשון הזה אני גואלם לך אמור להם זה הסימן.

מעשי ישראל לקראת היציאה
ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם בצאתם מאת פרעה: ויאמרו אלהם ורא יהוה עליכם וישפט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידם להרגנו: וישב משה אל יהוה ויאמר אדני למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני: ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלח את עמך: ויאמר יהוה אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה וביד חזקה וגרשם מארצו:

רש"י

ואחר באו משה ואהרן וגו' - אבל הזקנים נשמטו אחד אחד מאחר משה ואהרן, עד שנשמטו כולם קודם שהגיעו לפלטין, לפי שיראו ללכת, ובסיני נפרע להם (כד ב) ונגש משה לבדו והם לא יגשו, החזירם לאחוריהם:

דברי העם אל משה:

הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממדתו במדבר:

ואולף אותו בכל ארץ כנען וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק, ואתן ליעקב את יעקב ואת עשו, ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו, ויעקב ובניו ירדו מצרים:

**ברוך המקום, ברוך הוא,
ברוך שומר הבטחתו לישראל,
ברוך הוא.**

שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ לעשות. כמה שאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים. שנאמר:

ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו בן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול:

מכסה את המצה ומגביה את הכוס

**והיא שעמדה לאבותינו ולנו.
שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו
אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו,
והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם:**

וַיְהִי שֵׁם לְגוֹי, מִלְּמַד שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שָׁם:

מצויינים

שהיו ישראל מצוינים שם

ר' חונה בש' בר קפרא בשביל ארבעה דברים ניגאלו ישר' ממצרים, על ידי שלא שינו את שמן ולא שינו את לשונם ועל ידי שלא אמרו לשון הרע ועל ידי שלא היה בהן פרוץ ערוה. על ידי שלא שינו את שמן, ראובן ושמעון מי נחתין ראובן ושמעון מי סלקין. לא היו קורין לראובן רופס, ליהודה לוליאנא, ליוסף ליסטס, לבנימין אלכסנדרא. על ידי שלא שינו את לשונם, להלן כת' ויבא הפליט ויגד לאברם העברי (בראשית יד, יג) וכאן כתיב ויאמרו אלהי העברים נקרא עלינו (שמות ה, ג). וכת' כי פי המדבר אליכם (בראשית מה, יב), בלשון הקודש. ועל ידי שלא אמרו לשון הרע, דכ' דבר נא באזני העם (שמות יא, ב). את מוצא שהיה הדבר מופקד אצלן כל שנים עשר חדש ולא נמצא אחד מהן שגילה את הסוד ולא נמצא אחד מהן שהלשין על חברו.

דברי העם במדבר:

זְכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֹנֶם אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת הָאֲבֻטָּחִים וְאֶת הַחֲצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִיִּם:

יד רמה בזבחיחת אלהיהם:

וַיִּקְרָא פְרַעֲה אֶל מִשֶּׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לָכֵן זָבַחוּ לֵאלֹהֵיכֶם בָּאֶרֶץ: וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה לֹא נָכוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי תוֹעֵבֶת מִצְרַיִם נִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ הֵן נִזְבַּח אֶת תוֹעֵבֶת מִצְרַיִם לַעֲנִיָּהֶם וְלֹא יִסְקְלוּ: דָּרָךְ שְׁלִשֶׁת יָמִים נִלָּךְ בַּמִּדְבָּר וְנִבְחַנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ כְּאֲשֶׁר יֹאמַר אֱלֵינוּ:

וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי פְרַעֲה אֵלָיו עַד מָתַי יִהְיֶה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ שְׁלַח אֶת הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲבְדוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם הִטָּם תִּדַּע כִּי אֲבָדָה מִצְרַיִם: וַיֵּיטֵב אֶת מִשֶּׁה וְאֶת אַהֲרֹן אֶל פְּרַעֲה וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לָכֵן עַבְדוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִי וְמִי הַהֲלִיכִים: וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה בְּנַעֲרֵינוּ וּבְזַנְיֵינוּ נִלָּךְ בְּבִנְיָנוּ וּבְבִנּוֹתֵנוּ בְּצִאֲנֵנוּ וּבְבִקְרָנוּ נִלָּךְ כִּי חָג יְהוָה לָנוּ: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְהִי כֵן יְהוָה עִמָּכֶם כְּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְאֶת טַפְכֶם רְאוּ כִּי רָעָה נִגַּד פְּנִיכֶם: לֹא כֵן לָכֵן נֹא הַגְּבִירִים וַעֲבָדוּ אֶת יְהוָה כִּי אִתָּה אַתֶּם מִבְּקָשִׁים וַיַּגִּישׁ אֹתָם מֵאֵת פְּנֵי פְרַעֲה:

שהיו ישראל מצוינים שם

וַיִּקְרָא פְרַעֲה אֶל מִשֶּׁה וַיֹּאמֶר לָכֵן עַבְדוּ אֶת יְהוָה רַק צִאֲנֶכֶם וּבְקִרְכֶם יֵצֵא גַם טַפְכֶם יֵלֶךְ עִמָּכֶם: וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה גַם אִתָּה תִתֵּן בְּיָדֵנוּ וּבְחִים וְעֵלּוֹת וְעִשְׂוִנוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ: וְגַם מִקְנֵנוּ יֵלֶךְ עִמָּנוּ לֹא תִשָּׂא פִרְסָה כִּי מִקְנֵנוּ נִקַּח לַעֲבַד אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מָה נַעֲבֹד אֶת יְהוָה עַד בֹּאֵנוּ שְׁמָה:

דָּבָרוּ אֶל כָּל עַדֹת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה לְבֵית שָׂה לְבֵית: וְאִם יִמְעַט הַבֵּית מִקְהֵת מִשֶּׁה וְלָקַח הוּא וְשִׁכְנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִקְסֵת נִפְשֵׁת אִישׁ לְפִי אֲקָלוֹ תִּכְסּוּ עַל הַשָּׂה: שָׂה תָמִים זָכָר כֵּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן הַכִּבְשִׁים וּמִן הַעֲזִים תִּקְחוּ: וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אֲרֻבָּעָה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשִׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קָהֵל עַדֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֶרְבִים: וְלָקַחוּ מִן הָדָם וְנָתְנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמִּשְׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אוֹתוֹ בָּהֶם:

גָּדוֹל עָצוֹם, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמָאֹד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאֶרֶץ אֹתָם:

וְרַב, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: רַבְּכָה כָּצֻמָּה הַשָּׂדֶה נִתְתִּיךָ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתִּבְאִי בַעֲדֵי עֲדִיִּים שָׂדִים נָכְנוּ וַשְּׁעָרָךְ צֻמָּח וְאֶת עֵרֹם וְעֵרְיָה: וְאֶעְבֹּר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדַמְיָךְ וְאֹמַר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי וְאֹמַר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי:

שמות רבה טז ג:

אמר לו משה רבון העולם הדבר הזה היאך אני יכול לעשות אי אתה יודע שהצאן אלהיהן של מצרים הן, שנאמר (שמות ח) הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו, אמר לו הקב"ה חייך אין ישראל יוצאין מכאן עד שישחטו את אלהי מצרים לעיניהם.

וַאֲמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה לִירוּשָׁלַם מְכֻרְתִּיךָ וּמְלֻדְתִּיךָ מֵאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֲבִיד הָאֶמְרִי וְאֶמֶךָ חֲתִית: וּמוֹלְדוֹתֶיךָ בְּיוֹם הוֹלְדָת אִתְּךָ לֹא כִרְת שְׂדֶה וּבְמִים לֹא רִחֲצֶת לְמִשְׁעֵי וְהַמְלֵחַ לֹא הִקְלַחַת וְהַחֲמֵל לֹא חֲתָלְתָּ: לֹא חִסָּה עָלֶיךָ עֵין לַעֲשׂוֹת לָךְ אַחַת מֵאֵלֶּה לְחִמְלָה עָלֶיךָ וְתִשְׁלָכִי אֶל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּגַעַל נִפְשׁוֹ בְּיוֹם הַלְדָת אִתְּךָ: וְאֶעְבֹּר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדַמְיָךְ וְאֹמַר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי: רַבְּכָה כָּצֻמָּה הַשָּׂדֶה נִתְתִּיךָ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתִּבְאִי בַעֲדֵי עֲדִיִּים שָׂדִים נָכְנוּ וַשְּׁעָרָךְ צֻמָּח וְאֶת עֵרֹם וְעֵרְיָה: וְאֶעְבֹּר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה וְהֵנָּה עִמָּךְ עַת דָּדִים וְאֶפְרֹשׁ כְּנָפֵי עָלֶיךָ וְאֶכְסֶה עֲרוֹתְךָ וְאֶשְׁבַּע לָךְ וְאֶבּוֹא בְּבֵרִית אִתְּךָ נָאִם אֲדֹנָי יְהוָה וַתִּהְיִי לִי: וְאֶרְחֲצֶךָ בְּמִים וְאֶשְׁטֹף דַּמְיָךְ מֵעַלְיָךְ וְאֶסְבֶּה בְּשִׁמּוֹן: וְאֶלְבִּישְׁךָ רִקְמוֹת וְאֶנְעִלְךָ תַּחֲשׁ וְאֶחַבְשְׁךָ בְּשִׁשׁ וְאֶכְסֶה מִשִּׁי: וְאֶעֱדָךְ עָדִי וְאֶתְנֶה צְמִידִים עַל יְדֶיךָ וְרִבִּיד עַל גְּרוֹנְךָ: וְאֶתֵּן נֶסֶם עַל אִפְךָ וְעִנְיָלִים עַל אֲזִנְיָךְ וְעִטְרֶת תַּפְאֶרֶת בְּרֹאשְׁךָ:

היה ר' מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים, הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר ואת ערום ועריה, ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה, שמלו באותו הלילה, שנאמר מתבוססת בדמך, בשני דמים, ואומר. גם את בדם ברייתך שלחתי אסירך מבור אין מים בו, ולפי שהיו שטופים בעבודה זרה אמר להם משכו וקחו לכם, משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה:

וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה:

וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים, כַּמָּה שִׁנְאָמַר: הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ:

וַיַּעֲנוּנוּ, כַּמָּה שִׁנְאָמַר: וַיִּשְׁמְנוּ עָלֵינוּ שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוּ בְּסִבְלָתָם וַיִּבְנוּ עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפָרְעָה אֶת פֶּתֶם וְאֶת רַעְמֶסֶס:

וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה, כַּמָּה שִׁנְאָמַר: וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּפֶּרֶד:

וַנַּעֲשֶׂק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת עֲנִיָּנוּ וְאֶת עֲמָלָנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ:

וַנַּעֲשֶׂק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, כַּמָּה שִׁנְאָמַר: וַיְהִי בֵימֵי הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאֱנָחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעְקוּ, וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבָדָה:

וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קִלְנוּ, כַּמָּה שִׁנְאָמַר: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אֲבֹרָתָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב:

וַיֵּרָא אֶת עֲנִיָּנוּ, זוֹ פְּרִישׁוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ. כַּמָּה שִׁנְאָמַר: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים:

ירושלמי תענית:

מתוך חמשה דברים נגאלו ישראל ממצרים: מתוך הקץ, מתוך צרה, מתוך צווחה, מתוך זכות אבות, מתוך תשובה. מתוך הקץ, הדא היא דכתיב ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, וישמע אלהים את נאקתם, מתוך צווחה. ויזכר אלהים את בריתו, מתוך זכות אבות. וירא אלהים את בני ישראל, מתוך תשובה. וידע אלהים, מתוך הקץ. וכן הוא אומר בצר לך מתוך צרה ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת.

וְאֶת עֲמָלָנוּ, אֵלּוּ הַבָּנִים. כַּמָּה שִׁנְאָמַר: כָּל הַבֶּן הַיְלֹוֹד הַיָּאֵרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ וְכָל הַבֵּת תִּחְיִיו:

וְאֶת לַחֲצֵנוּ, זוֹ הַדִּחָק. כַּמָּה שִׁנְאָמַר: וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלֶּחֶץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אוֹתָם:

וַיִּזְעַקוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה וּבְמָרָא גָדֹל וּבְאִתּוֹת וּבְמִפְתִּים:

וַיּוֹצֵאֲנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם, לא על ידי מַלְאָךְ וְלֹא על ידי שָׂרָף וְלֹא על ידי שְׁלִיחַ. אֶלָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּד וּבַעֲצָמוֹ. שְׁנַאֲמַר:

וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הִזָּה וְהַפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה:

וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הִזָּה - אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ.

וְהַפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם - אֲנִי וְלֹא שָׂרָף.

וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים - אֲנִי וְלֹא הַשְׁלִיחַ.

אֲנִי יְהוָה - **אֲנִי הוּא** וְלֹא אַחֵר:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה: דִּבְרוּ אֶל כָּל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּעֲשׂוֹ לְחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֵׂה לְבִית שֵׂה לְבִית: וְאָם יִמְעַט הַבֵּית מִהִית מִשֵּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׂכָנוֹ הַקָּרֵב אֵל בֵּיתוֹ בַּמִּכְסֹת נִפְשֹׁת אִישׁ לִפִּי אֶכְלוּ תִּכְסּוּ עַל הַשֵּׂה: שֵׂה תָמִים וְכָר בּוֹ שִׁנָּה וְיִהְיֶה לָכֶם מִן הַקִּבְּשִׁים וּמִן הַעִיִּים תִּקְחוּ: וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אֲרֻבָּעָה עָשָׂר יוֹם לְחֲדָשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קֹהֵל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֶרְבִים: וְלָקְחוּ מִן הַדָּם וַתִּתְּנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמִּשְׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אוֹתוֹ בָּהֶם: וְאֶכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה צָלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מִרְרִים יֹאכְלֻהוּ: אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשָׁל מִבָּשָׂל בְּמִים כִּי אִם צָלִי אֵשׁ רִאשׁוֹ עַל קִרְעִיו וְעַל קִרְבּוֹ: וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהִנָּתַר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ: וְכִכָּה תֹאכְלוּ אוֹתוֹ מִתְּנִיכֶם חֲגָרִים נְעֻלִיכֶם בְּרִגְלֵיכֶם וּמִן לָכֶם בְּיָדְכֶם וְאֶכְלֶתֶם אוֹתוֹ בַּחֲפוּזֹן פֶּסַח הוּא לַיהוָה: וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהַפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה: וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לָאֵת עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שֹׂם וְרֹאיתִי אֶת הַדָּם וּפִסַּחְתִּי עֲלֵיכֶם וְלֹא יְהִי בָכֶם נֶגֶף לְמִשְׁחִית בְּהַבְתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן וְחֻגְתֶּם אוֹתוֹ חֹג לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּחְגַּהוּ: וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכּוֹ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וּשְׁחֲטוּהֶם פֶּסַח: וְלָקַחְתֶּם אֶגְדַּת אוֹזֹב וַיִּטְבַּלְתֶּם בָּדָם אֲשֶׁר בִּסְף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמִּשְׁקוֹף וְאֵל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בִּסְף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִסַּתַּח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר: וְעִבֵּר יְהוָה לִנְגֹף אֶת מִצְרַיִם וְרָאָה אֶת הַדָּם עַל הַמִּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וּפִסַּח יְהוָה עַל הַפֶּתַח וְלֹא יָתַן הַמִּשְׁחִית לְבָא אֶל בְּתִיכֶם לִנְגֹף: וַיִּמְרָתֶם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה לְחָק לָךְ וּלְכִנִּיָּה עַד עוֹלָם:

הַקִּב"ה בְּכַבּוּדוֹ וּבַעֲצָמוֹ גּוֹאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל. זִבַּח פֶּסַח הוּא לַה' אֲשֶׁר פִּסַּח עַל בְּתִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. לֹא אֲשֶׁר הִכָּה אֶת מִצְרַיִם אֲלֹא אֲשֶׁר פִּסַּח עַל בְּתִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּנְגַפּוֹ אֶת מִצְרַיִם. כְּלוּמֹר **אֲשֶׁר לָקַחְנוּ לוֹ לַעַם בְּכַבּוּדוֹ וּבַעֲצָמוֹ. אֲשֶׁר הִפְלָה בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל וְלֹא נָתַן הַמִּשְׁחִית לְבָא אֶל בְּתִינוּ לִנְגוּף**. מַכַּת בְּכוֹרוֹת לֹא נַעֲשִׂית בַּמַּטֵּה וְלֹא **לִמְעַן תִּדְּעוּן כִּי אֲנִי ה'**, אֲלֹא **לִמְעַן תִּדְּעוּן אֲשֶׁר יִפְלֶה ה' בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל**. וְהַפְּסוּקִים צֹרִיכִים בִּיאור. כִּי מִכָּךְ שָׁרִיךְ ה' לִפְסוּחַ עַל הַפֶּתַח וְלֹא לַתַּת לַמִּשְׁחִית לְבֹא לִנְגוּף, מִשְׁמַע שֶׁאֵין יֵשׁ שֶׁם מִלֶּאךְ מִשְׁחִית, שִׂוּדַע הַלַּהֲבִיחַ בֵּין בְּכוֹר לַפְּשׁוּט, אֵךְ אִינוּ יוֹדַע הַלַּהֲבִיחַ בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל, וְה' צֹרִיךְ לְבֹא לַהֲצִיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵיו. וְאוּלַם, חו"ל דִּיקוּ אֲנִי וְלֹא אַחֵר לֹא מִהַפְּסוּק הַעוֹסֵק בַּהֲצֻלַּת יִשְׂרָאֵל, אֲלֹא מִהַפְּסוּק הַעוֹסֵק בַּהֲכָאֵת מִצְרַיִם, מִשֶּׁם דִּיקוּ חו"ל אֲנִי ה' אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר. וְאֵין כֵּךְ מִשְׁמַע מִשֶּׁם. (כְּמוֹ כֵּן אִפְשָׁר הִיָּה לַדְּרוֹשׁ מִהַפְּסוּק כַּחצוֹת הַלֵּילָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם וּמַת כָּל בְּכוֹר, שֶׁע"פ הַפְּשֹׁט הוּא הַנְּסוּחַ שֶׁל מִשָּׁה לַפְּסוּק וְעִבְרַתִּי, וְנֹאמַר אַח"כ לַמּוֹת שְׁבַתוֹרָה הוּא נֹזֵכַר קוֹדֵם, אֲלֹא שֶׁשֶּׁם אִפְשָׁר לַפְּרֹשׁ שֶׁאִינוּ יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם אֲמֹר עַל הַסִּיפֹא: וּמַת כָּל בְּכוֹר וְכו' לִמְעַן תִּדְּעוּ אֲשֶׁר יִפְלֶה ה' וכו'). וַיֵּשׁ לְבֹאֵר מַהוּ מִשְׁחִית וּמַהוּ מִלֶּאךְ. מִשְׁחִית הוּא מִגְפָּה, וְהוּא כַח חֲסַר בַּחֲרִיד חִפְשִׁית כֹּכַל כַּחוֹת הַטִּבַּע. וְה' עוֹשֶׂה מִלֵּאכִיו רֹחוֹת. כָּל כַּחוֹת הַטִּבַּע הֵם מִלֵּאכִים שֶׁל ה'. הַשֶּׁמֶשׁ, הַמֵּאוֹרוֹת וְהָרוֹחוֹת, וְכֵן הַמְּגִפּוֹת כָּלֶם מִלֵּאכֵי ה' צְבָאוֹת הַהוֹלִכִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ בְּלֹא בַחֲרִיד חִפְשִׁית. וְאִם בֹּא ה' אֶל מִצְרַיִם וּבִידּוֹ מִלֶּאךְ מִשְׁחִית, כִּדִּי לַגּוֹאֵל אוֹתוֹנִי, מִטֵּרַת הַגּוֹאוֹלָה הִיא שְׂדַע שֶׁה' הוּא הַמַּכָּה אֶת מִצְרַיִם, וּבִזָּה צֹרִיךְ שִׁנְדַּע שֶׁה' הוּא הַעוֹבֵר בֶּאֱרֶץ מִצְרַיִם. וְשִׁכַּל הַמַּכּוֹת שֶׁעָשׂוּ מִשָּׁה שְׁלִיחַ ה', וְכֵן יִתֵּר עֲשֵׁרֶת שְׁלִיחַ ה', שֶׁכֵּן גַּם הַצִּפְרַּדְעִים וְהַכְּנִים הֵם שְׁלִיחֵי ה', **נִדַּע שֶׁה'**

בְּיַד חֲזָקָה, זוֹ הַדְּבָר. כְּמָה שְׁנַאֲמַר: הִנֵּה **יָד** יְהוָה הוּיָה בְּמִקְנֶהָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בְּסוּסִים בְּחֻמְרִים בְּגִמְלִים בְּבִקָּר וּבַצֹּאן דְּבָר כְּבֹד מֵאֹד:

וּבִזְרַע נְטוּיָה, זוֹ הַחֶרֶב. כְּמָה שְׁנַאֲמַר: וְחִרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ **נְטוּיָה** עַל יְרוּשָׁלָּיִם:

וּבְמִנְרָא גָדֹל, זוֹ גְלוּי שְׂכִינָה. כְּמָה שְׁנַאֲמַר: אוֹ הַנִּסָּה אֱלֹהִים לְבֹא לָקַחַת לוֹ גּוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי בְּמִסּוֹת **בָּאֵתַת וּבְמוֹפְתִים** וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים **גְּדֻלִּים** כָּכַל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעִינֵיהֶ:

עֲשֵׂאֶם. וְגַם מִגַּפַּת הַבְּכוֹרוֹת, בֹּאֵה כִּי ה' בְּכַבּוּדוֹ וּבַעֲצָמוֹ יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם, שֶׁאֲלַמֵּלֹא מִקְרָא כְּתוּב א"א לֵאמֹר. וְזֶה מַה שֶּׁעוֹמֵד בְּמִרְכּוֹ גְּאוֹלַת כָּל הַדּוֹרוֹת, שֶׁתִּמְיֵד יִמְצְאוּ חֲסִרֵי הָאֲמוּנָה שִׁיאֲמֹרוּ שֶׁלֹּא יֵד ה' עֲשֵׂתָה זֹאת, אֲבֵל הַתּוֹרָה מִלְּמַדַּת אוֹתָנוּ לַהֲאֲמִין שִׁיד ה' הִיא גָּאֵל יִשְׂרָאֵל. וְגַם בִּיצִיאַת מִצְרַיִם לֹא הֵאֱמִינוּ יִשְׂרָאֵל בְּכָךְ אֲלֹא אַחֵר שִׁבְעַת יָמִים. אֲבֵל הַמַּדְרָגָה הַגְּבוּוּהָ יוֹתֵר הִיא שֶׁלֹּא ע"י שְׁלִיחַ, וְהִיא הַבְּחִירָה. כִּי שְׁלִיחַ אִינוּ יִכוּל לְבַחֲרוֹ. הַבְּחִירָה הִיא כְּלָה בִּיד ה'.

הַמִּשְׁחִית הוּא מִגְפָּה כֹּכַל הַמְּגִפּוֹת, כַּח טִבַּעִי. הוּא מַבְחִין בֵּין בְּכוֹר לַפְּשׁוּט כִּי הַהִבְדֵּל בֵּין בְּכוֹר לַפְּשׁוּט הוּא טִבַּעִי. גַּם הַחֲרֻטּוּמִים רוֹאִים אוֹתוֹ, וְגַם הַצּוֹפֶה רוֹאֵה אוֹתוֹ. **אֲבֵל הַהִבְחָנָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לַעַמִּים הִיא אֱלֹהִית**. **רַק אֱלֹהִים, אוֹ אִישׁ שְׁלֵמַד אֶת תּוֹרָתוֹ, יוֹדַע לַהֲבִדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לַחֹל**. ה' יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם לַהֲבַחִין בֵּין יִשְׂרָאֵל לַעַמִּים. וְגַם זֶה לֹא בֹא אֲלֹא ע"י הַשְׁתַּדְּלוֹת וְעִשְׂיָה מַצְדָּנוּ. גַּם הַכַּחוֹת הַטִּבַּעִיִּים הֵם יֵד ה', אֲבֵל **הַהִבְחָנָה בֵּין קֹדֶשׁ לַחֹל** הִיא מַעֲלָה בַּפְּנֵי עַצְמָהּ.

כִּי שְׂאֵל נָא לְיָמִים רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיהָ לְמוֹן הַיּוֹם אֲשֶׁר בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאֶרֶץ וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם הַנִּהְיָה בְּדָבָר הַגְּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמָע כְּמַהוּ: הַשָּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּאֲשֶׁר שִׁמְעַת אֶתָּה וַיְחִי: **אוֹ הַנִּסָּה אֱלֹהִים לְבֹא לָקַחַת לוֹ גּוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי בְּמִסּוֹת בָּאֵתַת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה** וּבְמוֹרָאִים גְּדֻלִּים כָּכַל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעִינֵיהֶ: **אֶתָּה הִרְאֵתָ לְדַעַת כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מוֹלִבְדּוֹ:**

ביד חזקה

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה עֲתָה תִרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לַפְּרָעָה כִּי בְיַד חֲזָקָה וְיִשְׁלַחַם וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשֶׁם מֵאֶרְצוֹ

רש"י:

כי ביד חזקה ישלחם - מפני ידי החזקה שתחזק עליו ישלחם:

וביד חזקה יגרשם מארצו - על כרחם של ישראל יגרשם, ולא יספיקו לעשות להם צידה.

וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֶי פְרַעָה אֵלָיו עַד מָתַי יְהִיָּה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ שְׁלַח אֶת הָאֲנָשִׁים וְנַעֲבֹדוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם הַטָּרֶם תִּדַּע כִּי אֲבָדָה מִצְרַיִם:

וַיִּמְהַר פְּרַעָה לִקְרֹא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר חֲטֹאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלָכֶם: וְעַתָּה שָׂא נָא חַטָּאתִי אֵךְ הַפַּעַם וְהַעֲתִירוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וַיָּסַר מֵעָלַי רַק אֶת הַמָּוֶת יִקָּה:

וַיְהִי בַחֲצִי הַלַּיְלָה וַיְהוֶה הַכָּה כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פְּרַעָה הַיִּשָּׁב עַל פְּסָאֹ עַד בְּכוֹר הַשָּׁבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבוֹר וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה: וַיָּקָם פְּרַעָה לִילָה הוּא וְכָל עֲבָדָיו וְכָל מִצְרַיִם וַתְּהִי צָעֲקָה גְּדֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי אֵין בֵּית אִישׁ אֵין שֵׁם מוֹת: וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לִילָה וַיֹּאמְרוּ קוִימוּ צֹאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם אַתֶּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכוּ עֲבֹדוּ אֶת יְהוָה דְּבַרְכֶּכֶם: גַּם צֹאנְכֶם גַּם בְּקֻרְכֶּם קָחוּ כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וּלְכוּ וּבִרְכַּתֶּם גַּם אֹתִי: וַתִּחַזַּק מִצְרַיִם עַל הָעָם לִמְהַר לְשַׁלַּחַם מִן הָאֶרֶץ כִּי אָמְרוּ בְּלֵנוּ מוֹתִים: וַיִּשְׂא הָעָם אֶת בָּצָקוֹ טָרֶם יִחַמְז' מִשְׁאַרְתָּם צָרַרַת בְּשִׁמְלָתָם עַל שְׂקָמָם: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּדָבָר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאַלּוּ מִמִּצְרַיִם כְּלִי כֶסֶף וּכְלִי זָהָב וַיִּשְׁמְלֹת: וַיְהִיָּה נָתַן אֶת חֹן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיִּשְׁאַלּוּם וַיַּנְצִלוּ אֶת מִצְרַיִם:

ובבאתות, זה המטה. כמה שנאמר, ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האת:

ובאותות ובמופתים

ויאמר משה אל האלהים הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי **מה שמו** מה אמר אלהם: ויאמר אלהים אל משה **אמרו אשר אהיה** ויאמר מה תאמר לבני ישראל **אהיה שלחני אליכם:** ויאמר עוד אלהים אל משה מה תאמר אל בני ישראל **והנה אלהי אבותיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני אליכם זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור**

ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליהו יתה: ויאמר אליו יתה מה זה בידך ויאמר **מטה:** ויאמר השליכוהו ארצה וישליכוהו ארצה והיו לנחש ונגם משה מפניו: ויאמר יתה אל משה שלח ידך ואהו בונבו וישלח ידו ויחנק בו והיו למטה בקפו: **למען יאמינו כי נראה אליהו יתה אלהי אבותם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב:** ויאמר יתה לו עוד הבא נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוצאה והנה ידו מצרעת כשלג: ויאמר השב ידך אל חיקך וישב ידו אל חיקו ויוצאה מחיקו והנה שבה כקשור: והנה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון: והנה אם לא יאמינו גם לשני האתות האלה ולא ישמעו לקל וללקחת **ממימי היאר** וישפכת הנבישה והיו המים אשר תקח **מן היאר והיו לדם ביבשת:**

ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האתות:

(שמות ג-ד)

ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה כה אמר יתה אלהי ישראל שלח את עמי ויחגו לי במדבר: ויאמר פרעה מי יתה אשר אשמע בקלו לשלח את ישראל לא ידעתי **את יתה** וגם את ישראל לא אשלח: ויאמרו אלהי העברים נקרא עלינו נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונבחה ליתנה אלהינו פן יפגענו בדרך או בחרב: ויאמר אלהם מלך מצרים למה משה ואהרן תפריעו את העם מפעשיו לכו לסבלתיכם: (שמות ה)

ויאמר יתה אל משה ראה נתת אלהים לפני פרעה ואהרן אחיך יתה נביא: אתה תדבר את כל אשר אצוה ואהרן אחיך ידבר אל פרעה ושלח את בני ישראל מארצו: ואני אקשה את לב פרעה והרפיתי את אותותי ואת מופתי בארץ מצרים: ולא ישמע אלהם פרעה ונתתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדלים: **וידעו מצרים כי אני יתה בנשתי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם:** ויעש משה ואהרן כאשר צוה יתה אתם בן עשו:

ויאמר יתה אל משה ואל אהרן לאמור: כי ידבר אלהם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן **קח את מטף והשלף לפני פרעה** והי לתנין: ויבא משה ואהרן אל פרעה ויעשו כן כאשר צוה יתה **וישלף אהרן את מטפו לפני פרעה ולפני עבדיו והיו לתנין:** ויקרא גם פרעה לתקמים ולמקשפים ויעשו גם הם חרשמי מצרים בלהטיהם פן: וישליכו איש מטוהו והיו לתנינים ויבלע מטוה אהרן את מטותם: ויחנק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר יתה:

ויאמר יתה אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח העם: לך אל פרעה בבקר הנה יצא המימה ונצבת לקראתו על שפת היאר והמטה אשר נחפד לנחש תקח בידך: ואמרת אליו יתה אלהי העברים שלחני אליה לאמר שלח את עמי ויעבדני במדבר והנה לא שמעת עד כה: כה אמר יתה **בואת תדע כי אני יתה הנה אנכי מכה במטה אשר בדי על המים אשר ביאר ונהפכו לדם:** והנה אשר ביאר תמות ובאש היאר וינלאו מצרים לשתות מים מן היאר (שמות ז)

ויאמר יתה אל משה **עוד נגע אחר** אביא על פרעה ועל מצרים אחר בן ישלח אתכם מנה לשלח קלה גרש גרש אתכם מנה: דבר נא באוני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב: וימן יתה את חן העם בעיני מצרים גם האיש משה גדול מאד בארץ מצרים בעיני פרעה ובעיני העם: ויאמר משה כה אמר יתה **פחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים:** ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחים וכל בכור בהמה: והיתה צעקה גדלה בכל ארץ מצרים אשר כמהו לא נהיתה וכמהו לא תסף: ולכל בני ישראל לא יחרץ קלב לשנו למאיש ועד בהמה **למען תדעו אשר יפלה יתה בין מצרים ובין ישראל:** וירדו כל עבדי אלה אלי והשתחויו לי לאמר צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא ויצא מעם פרעה ברחי אף: ויאמר יתה אל משה לא ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתי בארץ מצרים: **ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה לפני פרעה** ויחנק יתה את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל מארצו. (שמות יא)

ובמופתים זה הדם. כמה שנאמר: ונתתי מופתים בשמים ובארץ, דם, ואש, ותימרות עשן:

דבר אחר: ביד חזקה שמים. ובזרע נטויה שמים. ובמרא גדל שמים. ובאותות שמים. ובמופתים שמים. אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ואלו הן:

וילך משה וישב אל יתר חתנו ויאמר לו אלה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים ואראה העודם חיים ויאמר יתרו למשה לך לשלום: ויאמר יתה אל משה במועד לך שב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשי: ויחזק משה את אשתו ואת בניו וירכבם על החמור וישב ארצה מצרים ויחזק משה את מטה האלהים בידו: ויאמר יתה אל משה בלכתך לשוב מצרימה ראה כל המופתים אשר שמתי בידך ועשיתם לפני פרעה ואני אחזק את לבו ולא ישלח את העם: ואמרת אל פרעה כה אמר יתה **בני בכרי ישראל:** ואמר אליה שלח את בני ויעבדני ותקמאן לשלחו הנה אנכי הרג את בנה בכרה: והי בדרך במלון ויפגשוהו יתה ויבקש המיתו: ותקח צפרה צר ותכרת את ערלת בנה ותגע לרגליו ותאמר כי **חתן דמים** אתה לי: וירך מפניו אז אמרה חתן דמים למולת (שמות ד, המשך)

ויהי בחצי הלילה והנה הפה כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על כסאו עד בכור השכי אשר בבית הבור וכל בכור בהמה: ויחזק פרעה לילה הוא וכל עבדיו וכל מצרים ותהי צעקה גדלה במצרים כי אין בית אשר אין שם מות: ויקרא למשה ואלההו לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את יתה בדרךכם: גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דברתם ולכו וברכתם גם אתי: ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ כי אמרו בקלנו מותים: (שמות יב)

ה' מכין את משה מראש לכך שיצטרך להוכיח את מציאות ה', שגם ישראל וגם הבן הרשע פרעה, ישאלו מי ה', ומשה יוכיח להם באותות ובמופתים. בעשרת המופתים שנעשו במטה, המשיבות לקושית הבן. ואולם, לא זה מה שמוציא את ישראל ממצרים. בני ישראל יצאו אם תהיה ידם רמה, אם יוכלו לעמוד מול פרעה ולזבוח את אלהי מצרים. אם יוכלו לעמוד מול פרעה שאמר לך מעלי אל תוסף ראות פני, ולומר לו: בני בכורי ישראל. לא פן יפגענו בדבר או בחבר, אלא ה' הוא האלהים, ואנו בנו בכורו. ישראל יכולים לעלות ממצרים בכחות עצמם, אם יצליחו להרים את ראשם מעבדותם. אך הם לא מצליחים, אדרבה, אפילו במדבר רבים מהם רוצים לשוב למצרים. לכן צריך פרעה לגרשם ביד חזקה. אך ברגע היציאה - יצאו ביד רמה.

דברי ה' אל משה בסנה הם הכנה לאותות, המופתים והמכות שיבאו אח"כ. יש שם מטה שהופך לזוחל, נגעים, והפיכת מים לדם. בלכתו של משה למצרים אומר לו ה', כל המופתים שתעשה במטה לא יועילו, כי אני אחזק את לבו. יבא הרגע שבו תאמר לפרעה בני בכורי ישראל. ברגע הזה יפגשוהו ה'. ברגע הזה אני יוצא בתוך מצרים. ואז ייפגעו לא רק המצרים, ייפגעו גם ישראל שלא יסמנו את עצמם בדם ולא יכרתו עמי ברית.

דָם

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה כְּבֹד לֵב פְּרָעָה מֵאֵן לְשַׁלַּח הָעָם:
לֵךְ אֶל פְּרָעָה בְּבֹקֶר הַיּוֹם יֵצֵא הַמִּוֶּקֶה וְנַעֲבֹת לִקְרָאתוֹ עַל
שִׁפְתֵי הַיָּאֵר וְהַמַּטָּה אֲשֶׁר נִהְפָּה לְנֹחַשׁ תִּקַּח בְּיָדָהּ: וְאָמַרְתָּ
אֵלָיו יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ לֵאמֹר שְׁלַח אֶת
עַמִּי וְעֶבְדִּי בְּמִדְבָר וְהִנֵּה לֹא שָׁמַעְתָּ עִד פֹּה: כֹּה אָמַר יְהוָה
בּוֹאֵת תִּדְרַע כִּי אֲנִי יְהוָה הֵנָּה אֲנִי מִכָּה בְּמַטָּה אֲשֶׁר בְּיָדִי
עַל הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר וְנִהְפְּכוּ לְדָם: וְהִדְגָּה אֲשֶׁר בַּיָּאֵר תִּמּוֹת
וּבְאֵשׁ הַיָּאֵר וְנִלְאֹו מִצָּרִים לְשִׁתּוֹת מַיִם מִן הַיָּאֵר: ס

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אָמֹר אֶל אֲהֲרֹן קַח מַטָּה וְנִטָּה יָדָהּ **עַל**
מַיְמֵי מִצְרַיִם עַל נְהָרָתָם עַל אֲרֵיהֶם וְעַל אֲנָמֵיהֶם וְעַל כָּל
מִקְנֵה מִימֵיהֶם וַיְהִי **דָם** וְהָיָה **דָם** בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבַעֲצֵים
וּבְאֲבָנִים: וַיַּעֲשׂוּ כֵן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיָּרֶם בְּמַטָּה
וַיִּדֶּה אֶת הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר לַעֲיֵין פְּרָעָה וְלַעֲיֵין עֶבְדָּיו וַיִּהְיֶה
כָּל הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר לְדָם: וְהִדְגָּה אֲשֶׁר בַּיָּאֵר מֵתָה וּבְאֵשׁ
הַיָּאֵר וְלֹא יָכֹלוּ מִצְרַיִם לְשִׁתּוֹת מַיִם מִן הַיָּאֵר וַיְהִי הַדָּם בְּכָל
אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיַּעֲשׂוּ כֵן חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִטְיָהֶם וַיִּחְזְקוּ **לֵב**
פְּרָעָה וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: וַיִּפֹּן פְּרָעָה וַיָּבֵא
אֶל בֵּיתוֹ וְלֹא שָׁת לְבֹו גַם לֵאמֹר: וַיַּחְפְּרוּ כָל מִצְרַיִם סְבִיבֵית
הַיָּאֵר מַיִם לְשִׁתּוֹת כִּי לֹא יָכֹלוּ לְשִׁתּוֹת מִמַּיְמֵי הַיָּאֵר: וַיִּמְלֹא
שִׁבְעֵת יָמִים אַחֲרֵי הַמּוֹת יְהוָה אֶת הַיָּאֵר:

צִפְרִידֵּעַ

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרָעָה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר
יְהוָה שְׁלַח אֶת עַמִּי וְעֶבְדִּי: וְאִם מֵאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח הִנֵּה
אֲנִי נֹגֵף אֶת כָּל גְּבוּלְךָ בַּצִּפְרִידִּים: וְשִׁרְץ הַיָּאֵר צִפְרִידִּים
וְעַלְו וּבִאֹו בְּבִיתְךָ וּבְחֹדֶר מוֹשְׁבֶךָ וְעַל מִטְתְּךָ וּבֵבִית עֶבְדֶּיךָ
וּבַעֲמֻדָה וּבְתַנּוּרֶיךָ וּבְמִשְׁאָרוֹתֶיךָ: וּבְכָה וּבַעֲמֻדָה וּבְכָל עֶבְדֶּיךָ
וְעַלְו הַצִּפְרִידִּים: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אָמֹר אֶל אֲהֲרֹן **נִטָּה**
אֶת יָדְךָ בְּמַטָּה עַל הַנְּהָרֹת עַל הַיָּאֵרִים וְעַל הָאֲנָמִים וְהִעַל
אֶת הַצִּפְרִידִּים עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיֵּט אֲהֲרֹן אֶת יָדוֹ עַל מַיְמֵי
מִצְרַיִם וַתִּעַל הַצִּפְרִידֵּעַ וַתִּכַּסּ אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיַּעֲשׂוּ כֵן
הַחֲרָטְמִים בְּלִטְיָהֶם וַיַּעֲלֹו אֶת הַצִּפְרִידִּים עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם:
וַיִּקְרָא פְּרָעָה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הַעֲתִירוּ אֵלַי יְהוָה
וְיִסֶּר הַצִּפְרִידִּים מִמֶּנִּי וּמֵעַמִּי וְאֲשַׁלְּחָה אֶת הָעָם וְיִזְבְּחוּ
לַיהוָה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפָרַעְהָ הִתְפַּאֵר עָלִי לְמַתִּי אַעֲתִיר
לָךְ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלַעֲמֻדָה לְהַכְרִית הַצִּפְרִידִּים מִמֶּךָ וּמִבְּתִירְךָ
רַק בַּיָּאֵר תִּשְׁאָרְנָה: וַיֹּאמֶר לְמַחֵר וַיֹּאמֶר כְּדָרְךָ **לְמַעַן**
תִּדְרַע כִּי אֲנִי בִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ: וַיִּסְרוּ הַצִּפְרִידִּים מִמֶּךָ וּמִבְּתִירְךָ
וּמֵעַבְדֶּיךָ וּמֵעַמֶּךָ רַק בַּיָּאֵר תִּשְׁאָרְנָה: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
מֵעַם פְּרָעָה וַיַּצַּעַק מֹשֶׁה אֶל יְהוָה עַל דִּבְרֵי הַצִּפְרִידִּים אֲשֶׁר
שָׁם לְפָרַעְהָ: וַיַּעַשׂ יְהוָה כְּדָבָר מֹשֶׁה וַיָּמָתוּ הַצִּפְרִידִּים מִן
הַבָּתִּים מִן הַחֲצֹצֶרֶת וּמִן הַשְּׂדֹת: וַיִּצְבְּרוּ אֹתָם חֲמֹרִם חֲמֹרִם
וּתְבַאֵשׁ הָאֶרֶץ: וַיִּרְא פְּרָעָה **כִּי הִיטָה הַרְוֹחָה** וַתִּכְבֹּד אֶת לְבֹו
וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה:

כִּנִּים

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אָמֹר אֶל אֲהֲרֹן **נִטָּה אֶת מַטָּה וְהָיָה**
אֶת עֹפֶר הָאֶרֶץ וְהָיָה לְכֹנֶם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיַּעֲשׂוּ כֵן וַיֵּט
אֲהֲרֹן אֶת יָדוֹ בְּמַטָּהוֹ וַיִּדֶּה אֶת **עֹפֶר הָאֶרֶץ** וַתֵּהִי הַכֹּנֶם בְּאָדָם
וּבַבְּהֵמָה כָּל עֹפֶר הָאֶרֶץ הָיָה כֹנֶם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיַּעֲשׂוּ
כֵן הַחֲרָטְמִים בְּלִטְיָהֶם לְהוֹצִיא אֶת הַכֹּנֶם וְלֹא יָכֹלוּ וַתֵּהִי
הַכֹּנֶם בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה: וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטְמִים אֶל פְּרָעָה **אֲצַבֵּעַ**
אֱלֹהִים הוּא וַיִּחְזַק לֵב פְּרָעָה וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה:

עָרֹוב

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה הִשְׁכֵּם בְּבֹקֶר וְהִתְנַצֵּב לִפְנֵי פְרָעָה הִנֵּה
יוֹצֵא הַמִּוֶּקֶה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁלַח עַמִּי וְעֶבְדִּי:
כִּי אִם אֲנִי מִשְׁלַח אֶת עַמִּי הֲנִי מוֹשִׁילִיךָ כָּךְ וּבַעֲבָדֶיךָ
וּבַעֲמֻדָה וּבְבִתְיָךְ אֶת הָעָרֹוב וּמִלְאֹו בְּתֵי מִצְרַיִם אֶת הָעָרֹוב וְגַם
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הֵם עָלֶיהָ: וְהַפְּלִיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת אֶרֶץ גִּשְׁן
אֲשֶׁר עַמּוּד עָלֶיהָ לְבִלְתִּי הִיֹּות שָׁם עָרֹוב לְמַעַן תִּדְרַע **כִּי**
אֲנִי יְהוָה בְּקֶרֶב הָאֶרֶץ: וַשְׂמֹותִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ לְמַחֵר
יְהִי הָאֵת הַזֶּה: וַיַּעַשׂ יְהוָה כֵּן וַיָּבֵא עָרֹוב כְּבֹד בֵּיתָה פְּרָעָה
וּבֵית עֶבְדָּיו וּבְכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם תִּשְׁחַת הָאֶרֶץ מִפְּנֵי הָעָרֹוב:
וַיִּקְרָא פְּרָעָה אֶל מֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לְכוּ וּבָחוּ לְאֱלֹהֵיכֶם
בְּאֶרֶץ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא נָכוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי תוֹעֲבַת מִצְרַיִם
נִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ הֵן נִזְבַּח אֶת תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם לַעֲנִיָּהֶם
וְלֹא יִסְקְלֵנוּ: דָּרָךְ שְׁלִשֶׁת יָמִים גָּלָה בְּמִדְבָר וּנְבַחְנוּ לַיהוָה
אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר יֹאמֶר אֱלֵינוּ: וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֲנִי אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם
וּנְבַחְתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִדְבָר רַק הִרְחַק לֹא תִרְחִיקוּ
לְלִכְתַּת הַעֲתִירוֹ בַּעֲדִי: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנִי יוֹצֵא מֵעַמֶּךָ
וְהַעֲתִירְתִּי אֵלַי יְהוָה וְיִסֶּר הָעָרֹוב מִפְּרָעָה מֵעַבְדָּיו וּמֵעַמּוֹ מִחֹר
רַק אֵל יִסֵּף פְּרָעָה הַתֵּל לְבִלְתִּי שְׁלַח אֶת הָעָם לְנִזְבַּח לַיהוָה:
וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעַם פְּרָעָה וַיַּעֲתֵר אֵל יְהוָה: וַיַּעַשׂ יְהוָה כְּדָבָר
מֹשֶׁה וַיִּסֶּר הָעָרֹוב מֵעַבְדָּיו וּמֵעַמּוֹ לֹא נִשְׁאָר אֶחָד:
וַיִּכְבֹּד פְּרָעָה אֶת לְבֹו גַם בַּפֶּעַם הַזֹּאת וְלֹא שְׁלַח אֶת הָעָם:
מִדְרַשׁ רַבָּה:

למה הביא עליהם ערוב, לפי שהיו אומרים לישראל צאו
והביאו לנו דובים ואריות ונמרים כדי להיות מצירים בהם
לפיכך הביא עליהם חיות מעורבות, דברי ר"י, ר' נחמיה
אמר מיני צרעין ויתושין.
רשב"ם:
הערוב - אומר אני כי מיני זאבים הם שנקראים ערוב על
שם שדרכם לטרוף בלילות כדכת' זאב ערבות ישדדם
וכת' זאבי ערב לא גרמו לבקר.

דָּבָר

שְׁחִין

בָּרָד

אֲרֶבָה

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרֹעֶה וְדַבַּרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שְׁלַח אֶת עַמִּי וְעַבְדֵּנִי: כִּי אִם מֵאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ וְעוֹדֶה מִחוּץ בָּם: הִנֵּה יָד יְהוָה הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בַּסּוּסִים בַּחֲמֹרִים בַּגָּמְלִים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן דָּבָר כְּבֹד מֵאֹד: וְהַפִּלָה יְהוָה בֵּין מִקְנֶה יִשְׂרָאֵל וּבֵין מִקְנֶה מִצְרַיִם וְלֹא יָמוּת מִכָּל לֶבִי יִשְׂרָאֵל דָּבָר: וַיֵּשֶׁם יְהוָה מוֹעֵד לֵאמֹר מִקֹּחַ יַעֲשֶׂה יְהוָה הַדָּבָר הַזֶּה בְּאֶרֶץ: וַיַּעַשׂ יְהוָה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה מִמִּחֶרֶת וַיָּמוּת כָּל מִקְנֶה מִצְרַיִם וּמִמִּקְנֶה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מוֹת אֶחָד: וַיִּשְׁלַח פְּרֹעֶה וְהָיָה לֹא מוֹת מִמִּקְנֶה יִשְׂרָאֵל עַד אֶחָד וַיַּכְבֵּד לֵב פְּרֹעֶה וְלֹא שְׁלַח אֶת הָעָם:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה הִשָּׁבֶם בַּבָּקָר וְהַתִּינִיב לִפְנֵי פְרֹעֶה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שְׁלַח אֶת עַמִּי וְעַבְדֵּנִי: כִּי בַּפֶּעַם הַזֹּאת **אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת כָּל מִנְפְּתֵי** אֶל לֶבֶךָ וּבַעֲבֹדֶיךָ וּבַעֲמֻקֶּךָ בַּעֲבוּר תִּדְעֶה כִּי אֵין כְּמוֹנִי בְּכָל הָאָרֶץ: כִּי עֲתָה שְׁלַחְתִּי אֶת יָדִי וְאֵף אוֹתָךְ וְאֵת עַמְּךָ בַּדָּבָר וְתִקְחָד מִן הָאָרֶץ: וְאֵינִי בַּעֲבוּר זֹאת הַעֲמֻדָּתִיךָ בַּעֲבוּר הָרֹאשֶׁתָּה **אֶת כָּהֵן וְלִמְעֵן סֵפֶר שְׁמֵי בְּכָל הָאָרֶץ:** עוֹדֶה מִסְתַּלֵּל בְּעַמִּי לִבְלֹתִי שְׁלֹחַם: הִנֵּנִי מִמְטִיר קֶעֶת מִקֹּחַ בָּרָד כְּבֹד מֵאֹד אֲשֶׁר לֹא הָיָה כְּמוֹהוּ בַּמִּצְרַיִם לָמוֹן הַיּוֹם הַזֶּה וְעַתָּה: וְעֲתָה שְׁלַח הָעַז אֶת מִקְנֶה אֶת כָּל אֲשֶׁר לָךְ בַּשָּׂדֶה כָּל הָאֲדָמָה וְהַבְהֵמָה אֲשֶׁר יִמְצָא בַשָּׂדֶה וְלֹא יֵאָסֵף הַבֵּיתָה וַיִּרְדַּע עֲלֵהֶם הַבָּרָד וַיָּמוּת: וְהָיָה אֶת דָּבָר יְהוָה מַעֲבִדִּי פְרֹעֶה הַנִּים אֶת עַבְדֵּיו וְאֶת מִקְנֵהוּ אֶל הַבָּתִּים: וְאֲשֶׁר לֹא שָׁם לִבּוֹ אֶל דָּבָר יְהוָה וַיַּעֲזוּב אֶת עַבְדֵּיו וְאֶת מִקְנֵהוּ בַּשָּׂדֶה: פ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה נִטָּה אֶת יָדְךָ **עַל הַשָּׁמַיִם** וַיְהִי בָרָד בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם עַל הָאֲדָמָה וְעַל הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיָּט מֹשֶׁה אֶת מִטָּהוּ **עַל הַשָּׁמַיִם** וַיְהִי נִתָּן קֹלֶת וַיִּכְרַד וַתִּהְלַךְ אֵשׁ אֲרָצָה וַיִּמְטֵר יְהוָה בָּרָד עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיְהִי בָרָד וְאֵשׁ מִתְלַקְחָת בְּתוֹךְ הַבָּרָד כְּבֹד מֵאֹד אֲשֶׁר לֹא הָיָה כְּמוֹהוּ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאֵז הֵיחָדָה לְגוֹי: וַיֵּךְ הַבָּרָד בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֶת כָּל אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה מֵאֲדָמָה וְעַד בְּהֵמָה וְאֶת כָּל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה הָבָה הַבָּרָד וְאֶת כָּל עֵץ הַשָּׂדֶה שִׁבֵּר: רַק בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה בָרָד: וַיִּשְׁלַח פְּרֹעֶה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם חֲטָאתִי הַפֶּעַם **יְהוָה הַצַּדִּיק** וְאֲנִי וְעַמִּי הָרָשָׁעִים: הַעֲתִירוּ אֵל יְהוָה וְרַב מִהֵיִת קֹלֶת אֱלֹהִים וּבָרָד וְאִשְׁלָחָה אֶתְכֶם וְלֹא תִסְפּוּן לַעֲמֹד: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֹשֶׁה כִּצְאֹתִי אֶת הָעֵיִר אֶפְרַשׁ אֶת כַּפִּי אֶל יְהוָה הַקּוֹלֹת יִחַדְלוּן וְהַבָּרָד לֹא יִהְיֶה עוֹד **לִמְעֵן תִּדְעֶה כִּי לִי הָיָה הָאָרֶץ:** וְאַתָּה וְעַבְדֶּיךָ יִדְעֹתִי כִּי טָרָם תִּיֶרְאוּן מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים: וְהַפְשָׁתָה וְהַשְׁעָרָה נִתְּנָה כִּי הַשְׁעָרָה אָבִיב וְהַפְשָׁתָה גְּבַעַל: וְהַחֲטָה וְהַפְסָמָה לֹא נָכוֹ כִּי אֶפְסִילָה הִנֵּה: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעַם פְּרֹעֶה אֶת הָעֵיִר וּפִרְשׁ כַּפּוֹ אֶל יְהוָה וַיַּחְדְּלוּ הַקּוֹלֹת וְהַבָּרָד וּמִטֵּר לֹא נִתְּנָה אֲרָצָה: וַיֵּרָא פְרֹעֶה כִּי חֹדֶל הַמִּטֵּר וְהַבָּרָד וְהַקּוֹלֹת וַיִּסָּף לִחְטֹא וַיַּכְבֵּד לִבּוֹ הוּא וְעַבְדָּיו: וַיַּחֲזֹק לֵב פְּרֹעֶה וְלֹא שְׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר אֶל דָּבָר יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרֹעֶה כִּי אֲנִי הַקְּבַדְתִּי אֶת לִבּוֹ וְאֶת לֵב עַבְדֵּיו לִמְעֵן שְׁתִּי אֶתְּתִי אֶלָּה בְּקִרְבּוֹ: וְלִמְעֵן תִּסְפָּר **בְּאֵינִי בְּיָד וּבִי בְּיָד** אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלָתִי בַּמִּצְרַיִם וְאֶת אֶתְתִּי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בָם וַיִּדְעֻתָם **כִּי אֲנִי יְהוָה:** וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל פְּרֹעֶה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים עַד מוֹתִי מֵאֲנִיתָ לַעֲנֹת מִפְּנֵי שְׁלַח עַמִּי וְעַבְדֵּנִי: כִּי אִם מֵאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ אֶת עַמִּי הִנֵּנִי מִבְּיַד מִקֹּחַ אֲרֶבָה בְּגִבְלָךְ: וְכִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ וְלֹא יוֹכַל לִרְאֹת אֶת הָאָרֶץ וְאָכַל אֶת יִתְר הַפְּלִטָה הַנִּשְׁאָרָה לָכֶם מִן הַבָּרָד וְאָכַל אֶת כָּל הָעֵץ הַצֹּמַח לָכֶם מִן הַשָּׂדֶה: וַיִּמְלֹאוּ בְּתִירָה וּבְתִי כָל עַבְדֵּיךָ וּבְתִי כָל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא רָאוּ אֲבֹתֶיךָ וְאֲבוֹת אֲבֹתֶיךָ מִיּוֹם הַיּוֹתָם עַל הָאֲדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיִּסֹּף וַיֵּצֵא מֵעַם פְּרֹעֶה: וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵּי פְרֹעֶה **אֵלָיו** עַד מוֹתִי יְהִי זֶה לָנוּ לְמוֹנוֹשׁ שְׁלַח אֶת הָאֲנָשִׁים וְעַבְדֵּיךָ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם הַטָּרָם תִּדְעֶה כִּי אֲבָדָה מִצְרַיִם: וַיֵּשֶׁב אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן **אֶל פְּרֹעֶה** וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם לָכֵן עַבְדוֹ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִי וְמִי הַחֲלָכִים: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנִיעֵרְנוּ וּבִנְקִינֵנוּ נִלְךָ בְּנִיעֵנוּ וּבִנְקִינֵנוּ בְּצִאֲנוּ וּבִבְקִרְנוּ נִלְךָ כִּי חָג יְהוָה לָנוּ: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הֵי כֵן יְהוָה עִמָּכֶם כְּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם רְאוּ כִּי רָעָה נֶגֶד פְּנֵיכֶם: לֹא כֵן לָנוּ נָא הַגְּבִירִים וְעַבְדוֹ אֶת יְהוָה כִּי אַתָּה אַתָּם מִבְּקָשִׁים וְנִגְרַשׁ אַתָּם מֵאֵת פְּנֵי פְרֹעֶה: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה **נִטָּה יָדְךָ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם** בְּאֶרֶבָה וַיַּעַל עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּאכַל אֶת כָּל עֵשֶׂב הָאָרֶץ אֶת כָּל אֲשֶׁר הַשָּׂדֶה הַבָּרָד: וַיָּט מֹשֶׁה אֶת מִטָּהוּ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיְהִי נִתָּן רֹחַ קִדִּים בְּאֶרֶץ כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלֵּילָה הַבָּקָר הָיָה וְרוּחַ הַקִּדִּים נִשָּׂא אֶת הָאֲרֶבָה: וַיַּעַל הָאֲרֶבָה עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיָּנַח כָּל גִּבּוֹל מִצְרַיִם כְּבֹד מֵאֹד לִפְנֵי לֹא הָיָה כֵן אֲרֶבָה כְּמוֹהוּ וְאַחֲרָיו לֹא יְהִי כֵן: וַיִּכַּס אֶת עֵין כָּל הָאָרֶץ וְתַחֲשֹׁךְ הָאָרֶץ וַיֹּאכַל אֶת כָּל עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְאֶת כָּל פְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר הוֹתִיר הַבָּרָד וְלֹא נוֹתַר כָּל יֵרֶק בְּעֵץ וּבַעֲשֵׂב הַשָּׂדֶה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּמְהַר פְּרֹעֶה לִקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ חֲטָאתִי לִיְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלָכֶם: וְעֲתָה שֵׂא נָא חֲטָאתִי אִף הַפֶּעַם וְהַעֲתִירוּ לִיְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וַיִּסָּר מִצְרַיִם **רַק אֶת הַמָּוֶת הִנֵּה:** וַיֵּצֵא מֵעַם פְּרֹעֶה וַיַּעֲתֵר אֶל יְהוָה: וַיַּהֲפֵךְ יְהוָה רֹחַ יָם חֲזָק מֵאֹד וַיִּשָּׂא אֶת הָאֲרֶבָה וַיִּתְקַעְהוּ יָמָה סוּף לֹא נִשְׁאָר אֲרֶבָה אֶחָד כָּל גִּבּוֹל מִצְרַיִם: וַיַּחֲזֹק יְהוָה אֶת לֵב פְּרֹעֶה וְלֹא שְׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

חֶשֶׁךְ

מַכַּת בְּכוֹרוֹת:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה נֹטֵה יָדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם וְיְהִי חֹשֶׁךְ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיְמַשׁ חֹשֶׁךְ: וַיְטַח מֹשֶׁה אֶת יָדָיו עַל הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ אַפְלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים: לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אָחִיו וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִמּוֹתָיו שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְלֹכַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹרֶךְ בְּמוֹשְׁבֵיהֶם: וַיִּקְרָא פְרַעֲה אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לֹכוּ עִבְדוּ אֶת יְהוָה רַק צֹאנְכֶם וּבָקָרְכֶם יָצֵג גַּם טַפְכֶם יֵלֶךְ עִמָּכֶם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַם אֶתָּה תִתֵּן בְּיָדְךָ וּבְיָדֵי עַמְּךָ וְעַשִּׂינוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ: וְגַם מִקְנֵנוּ יֵלֶךְ עִמָּנוּ לֹא תִשָּׂא פְרֶסֶה כִּי מִקְנֵנוּ נִקַּח לַעֲבֹד אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֶנְחֵנוּ לֹא נֵדַע מָה נַעֲבֹד אֶת יְהוָה עַד בֹּאֵנוּ שָׁמָּה: וַיַּחֲזֵק יְהוָה אֶת לֵב פְרַעֲה וְלֹא אָבָה לְשַׁלְּחָם: וַיֹּאמֶר לוֹ פְרַעֲה לֶךְ מַעְלִי הַשָּׁמַיִם לֶךְ אֵל תִּסָּף רֹאוֹת פָּנַי כִּי בְיוֹם רֹאשִׁית פָּנַי תָּמוּת: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כִּן דְּבַרְתָּ לֹא אֶסָּף עוֹד רֹאוֹת פָּנַי:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה עוֹד נֵגַע אֶחָד אָבִיא עַל פְּרַעֲה וְעַל מִצְרַיִם אַחֲרֵי כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם מִזֶּה כְּשִׁלְחוֹ קִלְהָ גֵרֶשׁ וַיִּגְרַשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה: דִּבֶּר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעֲוֹתֶיהָ כְּלִי כֶסֶף וְכִלִּי זָהָב: וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת חֹן הָעָם בְּעֵיני מִצְרַיִם גַּם הָאִישׁ מוֹשֶׁה גָּדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּעֵיני עַבְדֵי פְרַעֲה וּבְעֵיני הָעָם:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֹּה אָמַר יְהוָה כְּחַצַּת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְתוֹךְ מִצְרַיִם: וּמֹת כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פְּרַעֲה הַיֵּשֶׁב עַל פִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשְּׁפָטָה אֲשֶׁר אַחֲרֵי הָרִחִים וְכָל בְּכוֹר בַּהֲמָה: וְהִיתָה צִעָקָה גְדֹלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר כְּמוֹהָ לֹא נִהְיְתָה וְכְמוֹהָ לֹא תִסָּף: וְלֹכַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְרָץ כְּלָב לִשְׁנוֹ לְמֵאִישׁ וְעַד בַּהֲמָה לְמַעַן תִּדְעוּן אֲשֶׁר יַפְלֶה יְהוָה בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל: וַיְרִידוּ כָל עַבְדֵי אֱלֹהֵי אֲחֵי וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לִי לֵאמֹר צֵא אִתָּה וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בְּרָגְלֶיךָ וְאֶחָיו כִּן אֲצֵא וַיֵּצֵא מֵעַם פְּרַעֲה בְּחָרִי אָף:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאַל מֹשֶׁה וְאַל אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רֹאשֹׁנוּ הוּא לָכֶם לְחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה: דִּבְרוּ אֵל כָּל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֶשֶׂר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁהָ לְבַיִת אֲבֹתָ שֶׁהָ לְבַיִת: וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהֵיטָב מֹשֶׁה וְלָקַח הוּא וַיִּשְׁכְּנוּ הַקָּרֵב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִקְדַּשְׁתִּי נִפְשֵׁת אִישׁ לִפְנֵי אֱכָלוֹ תִכְסּוּ עַל הַשָּׂה: שֹׁה תָמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יְהִי לָכֶם מִן הַבָּבְשִׁים וּמִן הָעִזִּים תִּקְחוּ: וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה וְשִׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קֹהֵל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרֻבִים: וְלָקַחוּ מִן הַדָּם וְנָתְנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמִּשְׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֵאָכְלוּ אוֹתוֹ בָּהֶם: וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צֵלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מִרְדִּים יֵאָכְלוּ: אֵל תֹּאכְלוּ מִקְנֵנוּ נָא וּבִשְׁלֹם מִבְּשָׁל בָּמִים כִּי אִם צֵלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ: וְלֹא תוֹתִירוּ מִקְנֵנוּ עַד בֹּקֶר וְהִנֵּה מִקְנֵנוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ: וְכִכָּה תֹאכְלוּ אוֹתוֹ מִתְנִיכֶם חֲגָרִים גְּזֻלִּיכֶם בְּרִגְלִיכֶם וּמִקְלָכֶם בְּיָדְכֶם וְאָכַלְתֶּם אוֹתוֹ בַּחֲפוּזוֹן פֶּסַח הוּא לַיהוָה: וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהִפִּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאֲדָם וְעַד בַּהֲמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעִשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה: וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאֵת עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר אִתְּם שֵׁם וְרֵאִיתִי אֶת הַדָּם וּפִסְחֹתִי עֲלֵכֶם וְלֹא יְהִי בְכֶם נֶגֶף לְמִשְׁחִית בַּהֲמֵי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכָּרוֹן וְחֻמָּתָם אוֹתוֹ חֹג לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻמָּת עוֹלָם תִּחְגְּלוּ: שְׁבַע יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֹף בְּיוֹם הָרֹאשׁוֹן תִּשְׁבּוּ שָׁמָּה מִבְּתֵיכֶם כִּי כָל אֹכֵל חֲמִץ וּבִכְרֶתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרֹאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי: וּבְיוֹם הָרֹאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא יַעֲשֶׂה בָהֶם אֹף אֲשֶׁר יֹאכֵל לֶכֶל נֶפֶשׁ הוּא לִבְדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם: וּשְׁמֹרְתֶם אֶת הַמִּצְוֹת כִּי בְעֵצָם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּשְׁמֹרְתֶם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻמָּת עוֹלָם: בְּרֹאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סַמָּנִים:

דַּצ"ר עַד"ש בָּאֲח"ב:

לַחֲדָשׁ בְּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצַּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעַשְׂרִים לַחֲדָשׁ פְּעֻרָּה: שְׁבַע יָמִים שָׂאֵר לֹא יִצְאָה בְּבֵיתְכֶם כִּי כָל אֹכֵל מִחֻמָּצָת וּנְכֻרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מַעֲדַת יִשְׂרָאֵל בְּגֵר וּבְאֶזְנוֹת הָאֶרֶץ: כָּל מִחֻמָּצָת לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיתְכֶם תֹּאכְלוּ מִצּוֹת: וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכּוֹ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וְשִׁחֲטוּ הַפֶּסַח: וְלִקְחֹתֶם אֶגְדַּת אֹזֶב וּטְבַלְתֶּם בָּדָם אֲשֶׁר בִּפְסָה וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמִּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בִּפְסָה וְאִתְּם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר: וְעֵבֶר יְהוָה לִנְגֹף אֶת מִצְרַיִם וְרָאָה אֶת הַדָּם עַל הַמִּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וּפִסַּח יְהוָה עַל הַפֶּתַח וְלֹא יִתֵּן הַמִּשְׁחִית לְבֹא אֶל בְּתֵיכֶם לִנְגֹף: וּשְׁמֹרְתֶם אֶת הַדִּבְרָה הַזֶּה לְחֹק לְךָ וּלְבְנֶיךָ עַד עוֹלָם: וְהָיָה כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה לָכֶם פֶּאֶשֶׁר דִּבֶּר וּשְׁמֹרְתֶם אֶת הַעֲבֹדָה הַזֹּאת: וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם: וְאָמַרְתֶּם וְכִּי פֶסַח הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר פִּסַּח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם וְאֶת בְּתֵינִי הִצִּיל וַיִּקַּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ: וַיִּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כִּן עָשׂוּ:

וְהָיָה בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וְהָיָה חֹפֶה כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פְּרַעֲה הַיֵּשֶׁב עַל פִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשִּׁבְי אֲשֶׁר בְּבֵית הַחוֹר וְכָל בְּכוֹר בַּהֲמָה: וַיָּקַם פְּרַעֲה לַיְלָה הוּא וְכָל עַבְדָּיו וְכָל מִצְרַיִם וַתְּהִי צִעָקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי אִין בֵּית אֲשֶׁר אִין שֵׁם מֹת: וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לֵיזְלָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם אִתְּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִכוּ עִבְדוּ אֶת יְהוָה כְּדִבְרֵיכֶם: גַּם צֹאנְכֶם גַּם בָּקָרְכֶם קָחוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וְלִכוּ וּבִרְכַתֶּם גַּם אִתִּי: וְתִחְזַק מִצְרַיִם עַל הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם מִן הָאֶרֶץ כִּי אָמְרוּ בְּלִטּוֹת מִתֵּיב: וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת בְּצֻצוֹ טָרֶם וְחֲמִץ מִשְׁאֲרֵתָם אֲזָרְתָה בְּשִׁמְלֹתָם עַל שִׁכְמָם: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּדְּבַר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאַלּוּ מִמִּצְרַיִם כְּלִי כֶסֶף וְכִלִּי זָהָב וַיִּשְׁמְלוּ: וַיְהִי וְנָתַן אֶת חֹן הָעָם בְּעֵיני מִצְרַיִם וַיִּשְׁאַלּוּ וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם

רבי יוסי הגלילי אומר, מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות. במצרים מה הוא אומר, ויאמרו החרטמים אל פרעה **אצבע** אלהים היא. ועל הים מה הוא אומר, וירא ישראל את **היד** הגדולה אשר עשה יהוה במצרים וייראו העם את יהוה ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו. כמה לקו ב**אצבע** עשר מכות. אמור מעתה, במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות:

כל הזכויות שמורות

קריעת הים - סיום יציאת מצרים

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירת בין מנהל ובין הים לפני בעל צפון נכחו תחנו על הים: ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר: ונחזקתי את לב פרעה וירדף אחריהם ואפקדה בפרעה ובכל חילו **וידעו מצרים כי אני יהוה** ויעשו כן: ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב פרעה ויעבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו: ויאסר את רכבו ואת עמו לקח עמו: ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלשם על גלו: ויחזק יהוה את לב פרעה מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל ובני ישראל יציאים ביד רמה: וירדפו מצרים אחריהם וישלכו אותם הים על הים כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחיילו על פי החירת לפני בעל צפון: ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל יהוה: ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למוות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים: הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר הדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממותנו במדבר: ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת יהוה אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תסיפו לראותם עוד עד עולם: יהוה ילחם לכם ואתם תחרישון: פ ויאמר יהוה אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו: **ואתה הרים את מטף ונטה את ידך על הים** ובקעהו ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה: ואני הנני מחזק את לב מצרים ויבאו אחריהם **ואפקדה בפרעה ובכל חילו ברכבו ובפרשיו: וידעו מצרים כי אני יהוה בהקבדי בפרעה ברכבו ובפרשיו:** ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד מאחריהם: ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל הלילה: **ויט משה את ידו על הים** וילך יהוה את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויפקעו המים: ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חמה מימינם ומשמאלם: וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה ורכבו ופרשיו אל תוך הים: ויהי באשמתם הבקר וישקף יהוה אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם את מחנה מצרים: ויסר את אפן מרכבתיו וינהגהו בכבד ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל **כי יהוה נלחם להם במצרים:** פ ויאמר יהוה אל משה **נטה את ידך על הים** וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו: **ויט משה את ידו על הים** וישב הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו וינער יהוה את מצרים בתוך הים: וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם כים לא נשאר בהם עד אחד: ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם חמה מימינם ומשמאלם: וישע יהוה ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים: **וירא ישראל את היד הגדלה** אשר עשה יהוה במצרים **וייראו העם את יהוה ויאמינו ביהוה** ובמשה עבדו

רבי אליעזר אומר, מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות. שנאמר: ישלח בם חרון אפו **עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים**.

עברה אחת. **וזעם** שתיים. **וצרה** שלש. **משלחת מלאכי רעים** ארבע.

אמור מעתה: במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות:

כל הזכויות שמורות

רבי עקיבא אומר, מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות. שנאמר, ישלח בם **חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים**.

חרון אפו אחת. **עברה** שתיים. **וזעם** שלש. **וצרה** ארבע. **משלחת מלאכי רעים** חמש.

אמור מעתה: במצרים לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאתיים מכות:

תהלים

אשר שם במצרים אתותיו ומופתיו בשדה צען: ויהפך לדם יאריהם ונזליהם כל ישתיו: ישלח בהם ערב ויאכלם וצפרדע ותשחיתם: וימן לחסיל ויבולם ויגיעם לארבה: יהרג בכרד גפנם וישקמותם בחנמל: ויסגר לבדד בעירם ומקניהם לרשפים: **ישלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים:** יפלו נתיב לאפיו לא חשך ממנות נפשם וחייתם לדבר הסגיר: ויהי כל בכור במצרים ראשית אונים באהלי חם: ויסע פצאן עמו וינהגם פעדר במדבר: וינחם לבטח ולא פחדו ואת אויביהם פסה הים: ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו:

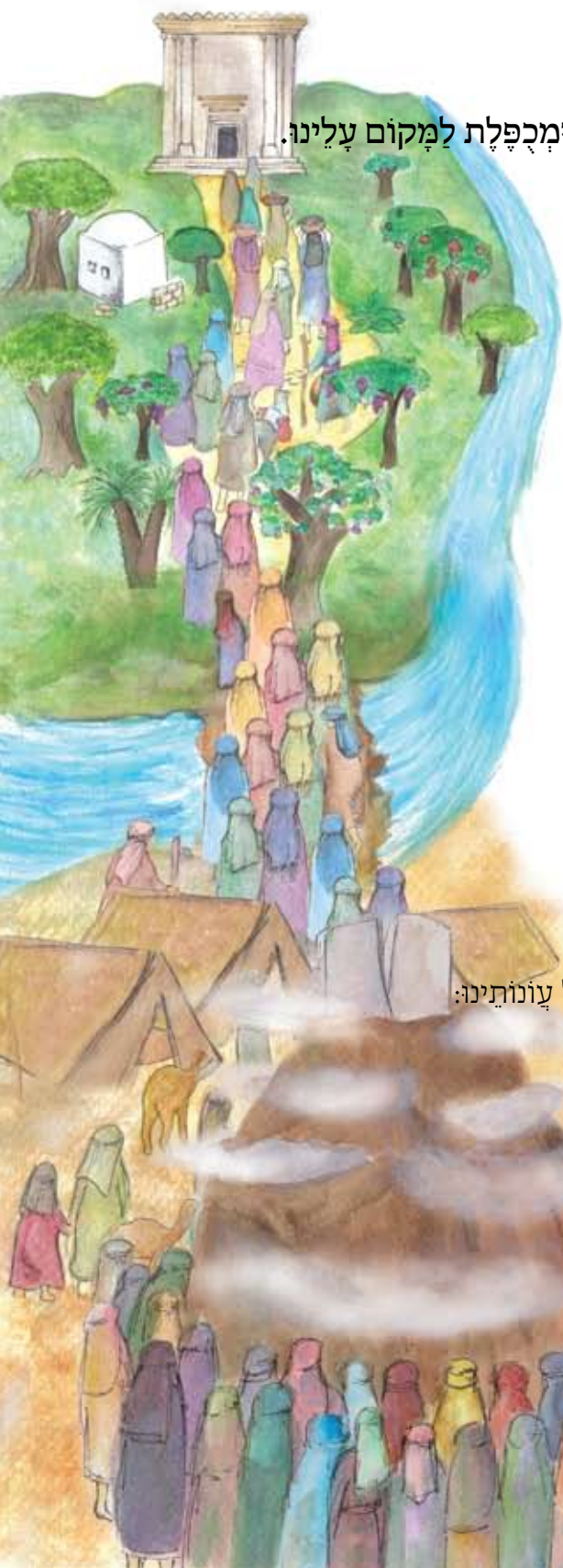
שלח משה עבדו אהרן אשר בחר בו: שמו בם דברי אתותיו ומופתים בארץ חם: שלח חשך ויחשך ולא מרו את דבריו דברו: הפך את מימיהם לדם ונקות את דגתם: שרץ ארצם צפרדעים בחדרי מלכיהם: אמר ויבא ערב כנים בכל גבולם: נתן גשמייהם בדר אש להבות בארצם: ויהי גפנם ותאנתם וישבר עץ גבולם: אמר ויבא ארבה וילק ואין מספר: ויאכל כל עשב בארצם ויאכל פרי אדמתם: ויהי כל בכור בארצם ראשית לכל אונים: ויציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו מושל: שמוח מצרים בצאתם כי נפל פחדם עליהם:

כִּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ:

אֵלֹהֵינוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, וְלֹא עָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ עָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם, וְלֹא הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מִמּוֹנָם דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ אֶת מִמּוֹנָם, וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְלֹא הִעֲבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחָרָבָה דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ הִעֲבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחָרָבָה, וְלֹא שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ, וְלֹא סָפַק צָרְכָּנוּ בְּמִדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ סָפַק צָרְכָּנוּ בְּמִדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה, וְלֹא הָאֲכִילָנוּ אֶת הָמָן דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ הָאֲכִילָנוּ אֶת הָמָן, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת, וְלֹא קָרְבָנוּ לִפְנֵי הָרַם דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ קָרְבָנוּ לִפְנֵי הָרַם, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דִּינֵנוּ:
אֵלֹהֵינוּ הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה דִּינֵנוּ:

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה טוֹבָה כְּפוּלָה וּמְכַפֶּלֶת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ.

שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם.
וְעָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים.
וְעָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם.
וְהָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם.
וְנָתַן לָנוּ אֶת מִמּוֹנָם.
וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם.
וְהִעֲבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחָרָבָה.
וְשָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ.
וְסָפַק צָרְכָּנוּ בְּמִדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה.
וְהָאֲכִילָנוּ אֶת הָמָן.
וְנָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת.
וְקָרְבָנוּ לִפְנֵי הָרַם.
וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה.
וְהִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ:

רִבֵּן גַּמְלִיאל הָיָה אוֹמֵר , כֹּל שְׁלֹא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח לֹא יֵצֵא יָדֵי חוּבָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן:

פֶּסַח. מִצָּה. וּמָרוֹר:

במקדש:

פֶּסַח זֶה שְׂאֵנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה.

אם אין מקדש:

פֶּסַח שֶׁהֵינּוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזִמָּן שִׁבִּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם עַל שׁוּם מָה.

על שום שֶׁפֶּסַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל בִּתִּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שְׁנֵאמַר, **וְאִמְרַתֶּם זִבַּח פֶּסַח הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בִּתִּי בְּנִי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֵת בִּתְּיָנוּ הִצִּיל וַיִּקַּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ:**

משנה ה': רִבֵּן גַּמְלִיאל הָיָה אוֹמֵר, כֹּל שְׁלֹא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, לֹא יֵצֵא יָדֵי חוּבָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן: פֶּסַח, מִצָּה, וּמָרוֹר. פֶּסַח, עַל שׁוּם שֶׁפֶּסַח הַמִּקְדָּשׁ עַל בִּתִּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. **מִצָּה, עַל שׁוּם שְׁנִגְאָלוֹ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם.** מָרוֹר, עַל שׁוּם שֶׁמִּרְרוּ הַמִּצְרַיִם אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. כָּל דּוֹר וָדוֹר חִיב אֲדָם לִרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, שְׁנֵאמַר, וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. לְפִיכָךְ אֲנִיחֶנּוּ חִיבִין לַהֲדוּת, לְהִלָּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדַּר, לְבָרֵךְ, לְעֵלֶה, וּלְקַלֵּס, לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלֶּה, הוֹצִיאֵנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵירוּת, מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֲבֵל לַיּוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד לְגָאֻלָּה. וְנֹאמַר לְפָנָיו, הִלְלוּהָ:

דברי ה' אל משה בראש חדש ניסן, לפני יציאת מצרים.

וְהָיָה לָכֵם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אֲרֻכָּה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קָהָל עַדֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבִים: וְלָקְחוּ מִן הָדָם וְנָתַנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמִּשְׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֵאָכְלוּ אוֹתוֹ בָּהֶם: וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בְּלִילָה הַזֶּה צִלִּי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מִרְיָם יֵאָכְלָה: אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֶאֱוָשֶׁל מִבָּשָׂל בָּמִים כִּי אִם צִלִּי אֵשׁ רָאשׁוֹ עַל כִּרְעִיו וְעַל קִרְבּוֹ: וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהִנָּתַר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: וְכֵךְ תֹּאכְלוּ אוֹתוֹ מִתְּנִיכֵם חֲגִירִים נְעִלִיכֵם בְּרִגְלֵיכֶם וּמִקְלָכֶם בְּיָדְכֶם וְאָכַלְתֶּם אוֹתוֹ בַּחֲפִזּוֹן פֶּסַח הוּא לַיהוָה: וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהִפֵּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעֲשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה: וְהָיָה הָדָם לָכֵם לָאֵת עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם וְרֵאִיתִי אֵת הָדָם וּפְסַחְתִּי עֲלֵיכֶם וְלֹא יְהִי בָכֶם נֶגֶף לְמִשְׁחִית בְּהַכְּתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֵם לְזִכָּרוֹן וְחֻגְתֶּם אוֹתוֹ חֹג לַיהוָה לְדִרְתִּיכֶם חֻגְתִּי עוֹלָם תִּחְגְּלוּ: שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֵךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם כִּי כָל אֵכֶל חֲמִץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִעִי:

מִצָּה זוֹ שְׂאֵנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה.

עַל שׁוּם שְׁלֹא הִסְפִּיק בְּצִקָּם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ עַד שְׁנִגְלָה עֲלֵיהֶם מַלְךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּגְאָלָם. שְׁנֵאמַר, וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוּצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגוֹת מִצּוֹת כִּי לֹא חֲמִץ כִּי גִרְשׁוֹ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהַתְמַהֵמָה וְגַם צִדָּה לֹא עָשׂוּ לָהֶם:

הגרוש ממצרים

וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לֵילָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם אַתֶּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָכוּ עִבְדוּ אֶת יְהוָה קְדָרְכֶם: גַּם צֹאנְכֶם גַּם בְּקָרְכֶם קָחוּ כָאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וְלָכוּ וּבְרַכְתֶּם גַּם אוֹתִי: וְתַחֲזֹק מִצְרַיִם עַל הָעָם לְמַחֵר לִשְׁלָחַם מִן הָאֶרֶץ כִּי אָמְרוּ בָלָנוּ מוֹתִים: וַיֵּשֶׂא הָעָם אֶת בְּצִקוֹ טָרֶם יַחֲמִיז מִשְׁאֲלָתָם צָרָרַת בְּשִׁמְלָתָם עַל שְׂכָמָם: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְדִבְרֵי מֹשֶׁה וַיִּשְׁאָלוּ מִמִּצְרַיִם כָּלִי כֶסֶף וְכִלְי וְזָהָב וּשְׂמֹלֹת: וַיְהִי וְנָתַן אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיִּנְעָלוּ אֶת מִצְרַיִם: פ וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִרְעַמְסֶס סִכְתָּה כִּשְׁשׁ מִזְאוֹת אֶלְף רָגְלִי הַגְּבָרִים לְבַד מִטָּף: וְגַם עָרַב רַב עִלָּה אֶתֶם וְצֹאן וּבָקָר מִקֶּנֶה כֶּבֶד מִוֹאֵד: וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוּצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגוֹת מִצּוֹת כִּי לֹא חֲמִץ כִּי גִרְשׁוֹ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהַתְמַהֵמָה וְגַם צִדָּה לֹא עָשׂוּ לָהֶם:

פרשת מסעי:

וַיִּסְעוּ מִרְעַמְסֶס בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּחִמְשָׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן מִמִּצְרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לְעֵינֵי כָּל מִצְרַיִם: וּמִצְרַיִם מִקְבְּרִים אֶת אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה בָּהֶם כָּל בְּכוֹר וּבִאֲלֵהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים:

ברכות ט.

אמר רבי אבא: הכל מודים, כשנגאלו ישראל ממצרים - לא נגאלו אלא בערב, שנאמר הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה, וכשיצאו - לא יצאו אלא ביום, שנאמר ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה. על מה נחלקו - על שעת חפזו; רבי אלעזר בן עזריה סבר: מאי חפזו - חפזו דמצרים, ורבי עקיבא סבר: מאי חפזו - חפזו דישׂראל. תניא נמי הכי: הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה - וכי בלילה יצאו? והלא לא יצאו אלא ביום, שנאמר: ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה! אלא: מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב.

אבות דר' נתן:

מנין שנפטר ממנו בכבוד ויקרא למשה ולאהרן לילה [ויאמר קומו צאו מתוך עמי]. אמרו לו וכי גנבים אנו שנצא בלילה אלא המתן לנו עד שיביא לנו הקב"ה ז' ענני כבוד ונצא בהם בשמחה ובראש גלוי שנאמר ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה.

מכילתא דר' ישמעאל:

וכי בורחים היו והלא כבר נאמר ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה ומה ת"ל כי ברח העם אלא מתוך שהכו את האקטורין שלו הלכו והגידו לפרעה אמרו לו ראה ישראל הכו ממנו פצעו ממנו הרגו ממנו ולא מיחה אדם בידם אין להם לא מושל ולא שר

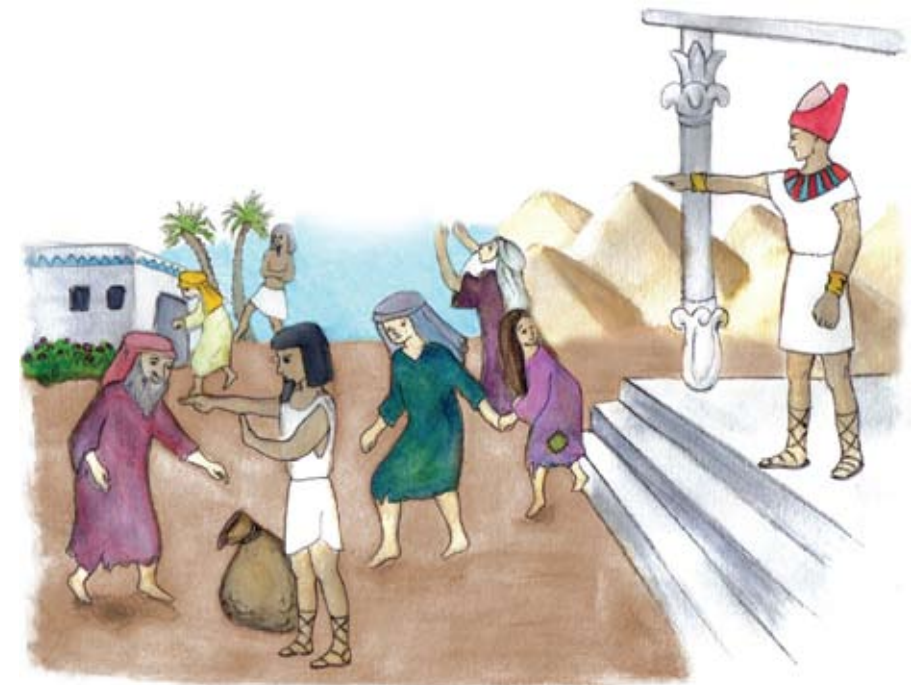
דברי משה בענין פסח:

שְׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאֵבִים וְעִשִׂית פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בַחֲדָשׁ הָאֵבִים הוּצִיאָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לֵילָה: וְזָבַחְתָּ פֶסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בְּמִקְוֶה אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשִׁבְן שְׁמוֹ שָׁם: לֹא תֹאכַל עֲלִיו חֲמִץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלִיו מִצּוֹת לָחֶם עֵנִי כִּי בַחֲפִזּוֹ יָצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

מרור זה שָׁאֲנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה.

על שום שִׁמְרָרוּ הַמִּצְרִים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שְׁנָאֲמָר, וַיִּמְרָרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבָּנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בְּשָׂדֶה אֶת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָּהֶם בְּפָרָךְ:

אור החיים שמות יב ח

ומצות על מרורים - לפי פשוט הכתוב, לפי מה שראינו שאמר ה' שצריך צלי אש ושיהיה שלם כו', זה יגיד שדעת עליון היא להראות בחינת הגדולה והחירות ואין רשות אחרים עליו, ולפ"ז גם המרורים שיצו ה' הוא לצד כי כן דרך אוכלי צלי לאכול עמו דבר חד כי בזה יערב לחיך האוכל ויאכל בכל אות נפשו, גם בזה יוכר גודל העריבות כשיקדים לפיו מרורים, גם מה שהזכיר המצות הוא פרט אשר יכונן חיך אוכל יטעם לו הצלי והנה ג' השריגים יטעימו יחד והוא רומז לג' דברים, הא' הוא הגלות שמררו את חייהם, הב' היא היציאה תיכף ומיד שלא הספיק בצקם להחמיץ במצרים, ג' אשר פסח ה' על בתיהם והוא בחינת הגאולה, כי עבר ה' בארץ מצרים ונתק חבל מוסרות העבות שהיו תוקפים בהם שהוא בחינת הבכורה

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר

חָיִב אָדָם לְרַאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם. שְׁנָאֲמָר, וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּלִבָּד גָּאֵל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֹא אֶף אוֹתָנוּ גָּאֵל עִמָּהֶם. שְׁנָאֲמָר, וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אֶתָּנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:

הודאה לה' בכל דור ודור

עֲבָדִים הָיִינוּ לַפְרָעָה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נְטוּיָה. וְאִלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הָרִי אָנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מִשְׁעֲבָדִים הָיִינוּ לַפְרָעָה בְּמִצְרַיִם.

דברי משה אל ישראל בענין החנוך לדורות (לא בהכרח קשור לפסח):

כִּי יִשְׁאָלְךָ בֶּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֲדָת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם: וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ לַפְרָעָה בְּמִצְרַיִם וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה: וַיִּתֵּן יְהוָה אוֹתוֹת וּמִפְתִּים גְּדֹלִים וְרַעִים בְּמִצְרַיִם בַּפְרָעָה וּבְכָל בֵּיתוֹ לַעֲיִנֵּנוּ: וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אֶתָּנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם: וַיִּצְנֹנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֲקִים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחַיֵּינוּ כְּהִיּוֹם הַזֶּה: וְצִדְקָה תִּהְיֶה לָנוּ כִּי נִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כְּאֲשֶׁר צִוָּנוּ:

דברי מביא הבכורים לדורות, המודה על הארץ:

וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבָד אָבִי וַיְרֵד מִצְרַיִמָּה וַיִּגְדַּר שָׁם בְּמַתִּי מִעֵט וַיְהִי שָׁם לְגֹזִל גְּדוֹל עֲצוּם וָרֹב: וַיִּרְעוּ אֶתָּנוּ הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה: וְנִצַּעַק אֵל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמָע יְהוָה אֶת קִלְנוֹ וַיֵּרָא אֶת עֲנִינוֹ וְאֶת עֲמָלָנוּ וְאֶת לַחֲצָנוּ: וַיּוֹצֵאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נְטוּיָה וּבְמִפְתִּים: וַיְבָאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲרֶץ זָבַת חֶלֶב וָדָבָשׁ: וְעַתָּה הִנֵּה הֵבִיא אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִי יְהוָה

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבְרָהָם וְלָנוּ. שְׁלֹא אָחָד בְּלִבָּד עָמֵד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ אֲלֹא שְׁבָכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ. וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם:

משנה. מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא. שנאמר: למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך - הימים, כל ימי חייך - הלילות; וחכמים אומרים: ימי חייך - העולם הזה, כל - להביא לימות המשיח.

גמרא. תנאי, אמר להם בן זומא לחכמים: וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח? והלא כבר נאמר: הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם! - אמרו לו: לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שעבוד מלכיות עיקר, ויציאת מצרים טפל לו.

לְפִיכָּה אֲנַחֲנוּ חִיבִים לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרֹמֵם לְהַדָּר לְבָרֵךְ לַעֲלֹה וּלְקַלֵּס לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלֹּי. הוֹצִיאָנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת, מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֻלָּה, וְנֹאמֶר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה **הַלְלוּיָהּ**:

הַלְלוּיָהּ הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה: יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם: מִמְּזֹרֶחַ שָׁמֶשׁ עַד מְבֹאֵו מִהֶלֶל שֵׁם יְהוָה: רָם עַל כָּל גּוֹיִם יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: מִי כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמְּגַבִּיהִי לְשִׁבְתָּ: הַמְּשַׁפִּילִי לְרֹאוֹת **בְּשָׁמַיִם** וּ**בָאָרֶץ**: מְקִימִי מַעֲכָר דָּל מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: מוֹשִׁיבִי עֶקְרֶת הַבַּיִת אִם הַבָּנִים שִׁמְחָה **הַלְלוּיָהּ**:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם	בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֵעָז:
הִיְתָה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁוֹ	יִשְׂרָאֵל מִמִּשְׁלוֹתָיו:
הָיָם רָאָה וַיִּנָּס	הִירְדֵן יֹסֵב לְאַחֹר:
הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים	גְּבַעוֹת כְּבָנֵי צֶאֱן:
מִה לָּהּ הָיָם כִּי תִנוּס	הִירְדֵן תִּסָּב לְאַחֹר:
הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים	גְּבַעוֹת כְּבָנֵי צֶאֱן:
מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוּלֵי אֶרֶץ	מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב:
הַהֶפְכִי הַצּוֹר אָגָם מַיִם	חִלְמִישׁ לְמַעֲיָנוּ מַיִם:

משנה ו: עַד הֵיכָן הוּא אוֹמֵר, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, עַד אִם הַבָּנִים שִׁמְחָה. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, עַד חִלְמִישׁ לְמַעֲיָנוּ מַיִם. וְחֻתָּם בְּגֵאֻלָּה. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת אַבּוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא הָיָה חֻתָּם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כֵּן ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אַבּוֹתֵינוּ יִגְיַעֲנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אַחֲרֵים הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ לְשָׁלוֹם, שְׁמִיחָה בְּבִנְיָן עִירָה וְשִׁשִּׁים בְּעִבּוּדָתָהּ, וְנֹאכַל שֵׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפִּסְחִים כו', עַד בְּרוּךְ אַתָּה ה', גָּאֵל יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת אַבּוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעָנוּ הַלִּילָה הַזֶּה לְאַכֵּל בּוֹ פֶּסַח מִצָּה וּמִרּוֹר. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה גָּאֵל יִשְׂרָאֵל:

אִם אֵין מִקְדָּשׁ מְבָרְכִים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת אַבּוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעָנוּ הַלִּילָה הַזֶּה לְאַכֵּל בּוֹ מִצָּה וּמִרּוֹר. כֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אַבּוֹתֵינוּ יִגְיַעֲנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אַחֲרֵים הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ לְשָׁלוֹם, שְׁמִיחָה בְּבִנְיָן עִירָה, וְשִׁשִּׁים בְּעִבּוּדָתָהּ, וְנֹאכַל שֵׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפִּסְחִים (בְּמוֹצָ"שׁ אוֹמְרִים: מִן הַפִּסְחִים וּמִן הַזִּבְחִים) אֲשֶׁר יִגְיַע דָּמָם עַל קִיר מַזְבֵּיחַ לְרִצּוֹן וְנוֹדָה לָּהּ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גָּאֻלָּתָנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁנוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה גָּאֵל יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן:

וְשׁוֹתִין בַּהֲסַבְתָּ שְׂמָאל:

רְחֻצָּה

נוֹטֵל יָדָיו לְסַעֲוֵדָה וּמְבָרֵךְ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָוָנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם:

רַמְבַּ"ם:

וְאוֹמֵר לְפִיכָּה אֲנוּ חִיבִין לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרֹמֵם לְהַדָּר לְבָרֵךְ לַעֲלֹה וּלְקַלֵּס לְמִי שֶׁעָשָׂה לָנוּ וּלְאַבּוֹתֵינוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלֹּי וְהוֹצִיאָנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל וְנֹאמֶר לְפָנָיו הַלְלוּיָהּ, הִלְלוּ עַבְדֵי ה' וְגו' עַד חִלְמִישׁ לְמַעֲיָנוּ מַיִם, וְחֻתָּם בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת אַבּוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם וְהִגִּיעָנוּ לַלֵּילָה הַזֶּה לְאַכֹּל בּוֹ מִצָּה וּמִרּוֹר, וּבִזְמַן הַזֶּה מוֹסִיף כֵּן ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אַבּוֹתֵינוּ יִגְיַעֲנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אַחֲרֵים הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ לְשָׁלוֹם שְׁמִיחָה בְּבִנְיָן עִירָה וְשִׁשִּׁים בְּעִבּוּדָתָהּ וְנֹאכַל שֵׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפִּסְחִים שִׁיגִיעַ דָּמָם עַל קִיר מַזְבֵּיחַ לְרִצּוֹן וְנוֹדָה לָּהּ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאוּלָּתָנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁנוּ בְּרוּךְ אַתָּה ה' גָּאֵל יִשְׂרָאֵל, וּמְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן וְשׁוֹתָהּ הַכּוֹס הַשֵּׁנִי.

שֶׁלֶחַן עוֹרֵךְ

אוכל ושותה כל צרכו לכבוד יו"ט.

כשאוכל חגיגה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת הַזֶּבֶחַ:

כשאוכל פסח:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת הַפֶּסַח:

צֶפֶן

אם אין מקדש, יקח שני כזיתים ממצה ששמר לאפיקומן, זכר לפסח הנאכל על השובע, ואוכלו בהסיבה.

רש"י:

ברכת הפסח - על אכילת פסחים, על של זבח חגיגת ארבעה עשר ומברכין על אכילת שלמים.

רשב"ם, ר"ח:

איזו היא ברכת הפסח בא"י אמ"ה אקב"ו לאכול הפסח. איזו היא ברכת הזבח בא"י אמ"ה אקב"ו לאכול הזבח.

רמב"ם:

ואחר כך מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת הזבח ואוכל מבשר חגיגת ארבעה עשר תחלה, ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת הפסח ואוכל מגופו של פסח, ולא ברכת הפסח פוטרת של זבח ולא של זבח פוטרת של פסח.

מוֹצֵיא

יקח שלש המצות בידו ויאמר:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ:

מַצָּה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה:

מָרֹר

יקח כזית מרור ויטבול בחרוסת ויאכלנו בלא הסיבה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרֹר:

כוֹרֵךְ

יכרוך כזית מן המצה השלישית וכזית מרור ויאכל שתיהן ביחד בהסיבה ובלא ברכה:

זְכֹר לַמִּקְדָּשׁ כְּהִלָּל. כֵּן עָשָׂה הָלֵל. בְּזִמְנֵי שְׁפִית הַמִּקְדָּשׁ
הָיָה קָיָם הָיָה כוֹרֵךְ פֶּסַח מַצָּה וּמָרֹר וְאוֹכֵל בְּיַחַד לְקִיּוֹם מָה
שֶׁנֶּאֱמַר עַל מִצּוֹת וּמָרֹרִים יֵאָכְלֶהוּ:

בִּרְוֹף

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת, בְּשׁוּב יְהוָה אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֻלָּמִים. אֲזַי מָלֵא שְׁחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה, אֲזַי יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי הַגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ, הָיִינוּ שְׂמֵחִים. שׁוּבָה יְהוָה אֶת שְׁבִיתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בְּנֹגֵב. הִזְרָעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ. הַלֹּחַף יִלָּךְ וּבִכָּה נִשְׁא מִשֹּׁף הַזֶּרַע, בֹּא יְבֹא בְּרִנָּה, נִשְׂא אֶלְמָתֵינוּ:

רַבּוּתִי נִבְרָף

יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבוֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

בְּרָשׁוֹת מֶרֶץ וּרְבוּתִי נִבְרָף (בַּעֲשׂוֹה: אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ:

בְּרוּף (בַּעֲשׂוֹה: אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ וּבִטּוּבוֹ חִיֵּינוּ:

בְּרוּף: אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הֵזֵן אֶת הָעוֹלָם כָּלוֹ, בְּטוּבוֹ בָּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. הוּא נוֹתֵן לָחֶם לְכָל בֶּשֶׂר כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד. וּבִטּוּבוֹ הַגָּדוֹל תִּמְדֵּן לֹא חֶסֶר לָנוּ, וְאֵל יִחְסֹר לָנוּ מִזֶּן לְעוֹלָם וְעַד. בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. כִּי הוּא אֵל זֶן וּמִפְרִיָס לְכָל וּמִטִּיב לְכָל וּמִכִּין מִזֶּן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא. כְּאֹמֹר פּוֹתַח אֶת יָדָהּ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן. בְּרוּף אַתָּה יְהוָה הֵזֵן אֶת הַכֹּל:

נוֹדָה לָהּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחִלָתָהּ לְאַבּוֹתֵינוּ, אֶרֶץ חֲמֻדָה טוֹבָה וּרְחֻבָה, וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבָדִים, וְעַל בְּרִיתָהּ שְׁחַתְמָתָהּ בְּבִשְׁרָנוּ, וְעַל תּוֹרָתָהּ שְׁלֵמִדְתָּנוּ, וְעַל חֻקֶּיהָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ, וְעַל חַיִּים חֵן וְחֶסֶד שְׁחוֹנְנֵתָנוּ, וְעַל אֲכִילַת מִזֶּן שְׁאֵתָהּ זֶן וּמִפְרִיָס אוֹתָנוּ תִּמְדֵּן, בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה:

וְעַל הַכֹּל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָהּ, וּמְבָרְכִים אוֹתָהּ, יִתְבָּרַךְ שְׁמֹךְ בְּפִי כָל חַי תִּמְדֵּן לְעוֹלָם וְעַד. כְּפָתוּב, וְאֲכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ, וּבִרְכַתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל הָאֶרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָהּ. בְּרוּף אַתָּה יְהוָה עַל הָאֶרֶץ וְעַל הַמִּזֶּן:

רַחֵם נָא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, עַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירָךְ, וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדָךְ, וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחָךְ, וְעַל הַבֵּית הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׁמֹךְ עָלֵינוּ. אֱלֹהֵינוּ, אָבִינוּ, רַעֲנוּ, זִוְנֵנוּ, פְּרִנְסֵנוּ, וְכִלְכַּלְנוּ, וְהַרְוִיחֵנוּ, וְהַרְוּחַ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִהֲרָה מִכָּל צָרוֹתֵינוּ. וְנָא, אֵל תִּצְרִיכֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לֹא לִידֵי מִתְנַת בֶּשֶׂר וְדָם, וְלֹא לִידֵי הַלֹּאֲתָם, כִּי אִם לִידֵי הַמְּלָאָה, הַפְתִּיחָהּ, הַקְדוּשָׁה וְהַרְחֻבָה, שְׁלֹא גִבוּשׁ וְלֹא נִכְלָם לְעוֹלָם וְעַד:

כַּשְׁחַל בַּשְּׁבֶת:

רָצָה וְהִחְלִיצָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיהָ וּבְמִצְוֹת יוֹם הַשְּׁבִיעִי, הַשְּׁבֶת הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ הַזֶּה, כִּי יוֹם זֶה גָּדוֹל וְקְדוֹשׁ הוּא לְפָנֶיךָ, לְשֶׁבֶת בּוֹ וּלְנוּחַ בּוֹ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוֹת רָצוֹנָה, וּבְרָצוֹנָה הֵנִיחַ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, שְׁלֹא תִהְיֶה צָרָה וְיָגוֹן וְאֲנָחָה בְּיוֹם מְנוּחָתָנוּ, וְהִרָאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּנִחְמַת צִיּוֹן עִירָךְ, וּבְבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדֻשָּׁה, כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַיְשׁוּעוֹת וּבַעַל הַנְּחֻמוֹת:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, יַעֲלֶה וְיָבֵא וְיַגִּיעַ, וְיִרְאֶה וְיִרְצֶה וְיִשְׁמַע, וְיִפְקֹד וְיִזְכֹּר זְכוּרֵינוּ וּפְקֻדוֹתֵינוּ, וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹן מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עֲבָדָךְ, וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדֻשָּׁה, וְזִכְרוֹן כָּל עַמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ, לְפָלִיטָה, לְטוֹבָה, לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים, לְחַיִּים (טוֹבִים וְשְׁלֹם), בְּיוֹם חֹג הַמִּצְוֹת הַזֶּה: זְכַרְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה, וּפְקֻדָּנוּ בּוֹ לְבִרְכָה, וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים טוֹבִים. וּבְדִבְרֵי יְשׁוּעָה וּרְחֻמִּים, חוֹס וְחֻנָּנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ, כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ כִּי אֵל (מֶלֶךְ) חֲנוּן וְרַחוּם אַתָּה:

וּבִנְיָה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקְדֵּשׁ בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּף אַתָּה יְהוָה בּוֹנֵה בְּרַחֲמֵינוּ יְרוּשָׁלַיִם, אָמֵן:

בְּרוּף: אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הָאֵל, אָבִינוּ, מִלְּפָנֶיךָ, אֲדִירָנוּ, בּוֹרָאֵנוּ, גּוֹאֲלָנוּ, יוֹצְרָנוּ, קְדוֹשְׁנוּ קְדוֹשׁ יַעֲקֹב, רוֹעֵנוּ רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל, הַמֶּלֶךְ הַטוֹב וְהַמְטִיב לְכָל. שְׂבַכָּל יוֹם וְיוֹם הוּא הַטִּיב הוּא מְטִיב הוּא יִטִּיב לָנוּ. הוּא גִמְלָנוּ הוּא גּוֹמְלָנוּ הוּא יִגְמְלָנוּ לְעַד, לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים וּלְרוּחַ הַצֶּלֶה וְהַצִּלָּה, בְּרִכָּה וְיִשׁוּעָה, נְחֻמָּה, פְּרִנְסָה וְכִלְכָּלָהּ, וּרְחֻמִּים וְחַיִּים וְשְׁלֹם וְכָל טוֹב. וּמִכָּל טוֹב לְעוֹלָם אֵל יִחְסְרָנוּ:

הַרְחָמֵן הוּא יִמְלֵךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד:

הַרְחָמֵן הוּא יִתְבָּרַךְ בְּשֵׁמִים וּבְאֲרָץ:

הַרְחָמֵן הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דּוֹרִים. וְיִתְפָּאֵר בְּנוֹ לְעַד וּלְנֶצַח נְצָחִים. וְיִתְהַדָּר בְּנוֹ לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים:

הַרְחָמֵן הוּא יִפְרֹסֵנוּ בְּכָבוֹד:

הַרְחָמֵן הוּא יִשְׁבֵּר עָלֵנוּ מַעַל צְוָאֲרֵנוּ וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוֹת לְאֲרָצֵנוּ:

הַרְחָמֵן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ בְּרָכָה מְרֻבָּה בְּבֵית הָהָא וְעַל שְׁלָחַן זֶה שְׂאֻכְלָנוּ עָלָיו:

הַרְחָמֵן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֱלֹהֵינוּ הַנָּבִיא זְכוֹר לְטוֹב וּיְבַשֵּׁר לָנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנִחְמֻת:

הַרְחָמֵן הוּא יְבָרֵךְ אֶת (אָבִי מוֹרִי) בְּעַל הַבֵּית הָהָא, וְאֶת (אִמִּי מוֹרֵתִי) בְּעַלַּת הַבֵּית הָהָא, (אוֹתִי וְאֶת אִשְׁתִּי וְאֶת זֶרְעִי) אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם וְאֶת זֶרְעָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם. אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ. כִּמּוֹ שְׁנַתְבָּרְכוּ אַבּוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּכָל מַכַּל כָּל כֵּן יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ כָּלֵנוּ יַחַד בְּבִרְכָּה שְׁלֵמָה. וְנֹאמַר אָמֵן:

בְּמִרוֹם יִלְמְדוּ עַלֵיהֶם וְעַלֵינוּ זְכוֹת שְׁתֵּהֵא לְמִשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם. וְנִשְׂא בְּרָכָה מֵאֵת יְהוָה וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל. וְנִמְצָא חֵן וְשִׁכָּל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם:

לשבת: הַרְחָמֵן הוּא יְנַחֵלָנוּ לַיּוֹם שְׁכָלוּ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

הַרְחָמֵן הוּא יְנַחֵלָנוּ (לַיּוֹם שְׁכָלוּ טוֹב. (לַיּוֹם שְׁכָלוּ אַרְוֶה, יוֹם שְׂצַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעֵטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְיִים מִזִּיּוֹ הַשְׂכִּינָה וְיִהְיִי חֻלְקָנוּ עִמָּהֶם):

הַרְחָמֵן הוּא יִזְכֵּנוּ לַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ וְלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא: מְגִדוֹל יְשׁוּעוֹת מְלָכּוֹ וְעֵשָׂה חֶסֶד לְמִשְׁיָחוֹ לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד עוֹלָם: עֵשָׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

יִרְאֵנוּ אֶת יְהוָה קְדוֹשֵׁנוּ כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעֲבוּ וּדְרָשׁוּ יְהוָה לֹא יִחְסְרוּ כָּל טוֹב: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: פּוֹתַח אֶת יָדָהּ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן: בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בִּיהוָה וְהָיָה יְהוָה מְבֹטָחוֹ: נַעַר הָיִיתִי גַם זָקֵנְתִי וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נִעְזֵב וְזֶרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לָחֵם: יְהוָה עִזָּ לַעֲמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

ושותים בהסיבה.

מוזגין כוסו של אליהו ופוחתין הדלת.

שִׁפְךָ חֲמַתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּךָ:

וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ:

כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נֹוֹהוּ הַשִּׁמּוֹ:

שִׁפְךָ עֲלֵיהֶם זַעֲמָךְ וְחִירוֹן אַפְּךָ יִשְׁיִגֵם:

תִּרְדֹּף בְּאַף וְתִשְׁמִידֵם מִתַּחַת שָׁמַיִם יְהוָה:

מוזגים כוס רביעית

הַלֵּל

לֹא לָנוּ יְהוָה לֹא לָנוּ כִּי לְשִׁמְךָ יֵתֵן כְּבוֹד עַל חֶסֶדְךָ עַל אֲמַתְךָ: לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֲיֵהָ נָא אֱלֹהֵיהֶם: וְאֵלֵהֵינוּ בְּשִׁמְךָ כָּל אֲשֶׁר חָפֵץ עֲשֶׂה: עֲצִבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֶׂה יָדֵי אָדָם: פֶּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵיהֶם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: אֲזַנֵּיהֶם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְיִחוּ: יָדֵיהֶם וְלֹא יִמְשִׁיחוּ רִגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְיוּ לָהֶם בְּגָרוֹנָם: כִּמּוֹהֶם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר בָּטַח בָּהֶם: יִשְׂרָאֵל בָּטַח בִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגָּנָם הוּא: בֵּית אֶהְרֹן בָּטַחוּ בִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגָּנָם הוּא: יִרְאֵי יְהוָה בָּטַחוּ בִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגָּנָם הוּא:

יהוה זכרנו יברך יברך את בית ישראל יברך את בית אהרן: יברך יראי יהוה הקטנים עם הגדלים: יסוף יהוה עליכם ועל בניכם: ברוכים אתם ליהוה עשה שמים וארץ: השמים שמים ליהוה והארץ נתן לבני אדם: לא המיתים יהללו יה ולא כל ירדי דומה: ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה:

אהבתי כי ישמע יהוה את קולי תחנוני: כי הטא אָזְנו לי ובימי אקרא: אפפוני חבלי מות ומצרי שאול מצאוני צרה ויגון אמצא: ובשם יהוה אקרא אנה יהוה מלטה נפשי: חנון יהוה וצדיק ואלהינו מרחם: שמר פתאים יהוה דלותי ולי הושיע: שובי נפשי למנוחכי כי יהוה גמל עליכי: כי חלצת נפשי ממוות את עיני מן דמעה את רגלי מדחי: אתהלהך לפני יהוה בארצות החיים: האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד: אני אמרתי בחפזי כל האדם כזב:

מה אשיב ליהוה כל תגמולוהי עלי: כוס ישועות אשא ובשם יהוה אקרא: נדרי ליהוה אשלם נגדה נא לכל עמו: יקר בעיני יהוה המוטה לחסידיו: אנה יהוה כי אני עבדך אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי: לה אצבח וזבח תודה ובשם יהוה אקרא: נדרי ליהוה אשלם נגדה נא לכל עמו: בחצרות בית יהוה בתוככי ירושלם הללויה:

הללו את יהוה כל גוים שבחוהו כל האמים: כי גבר עלינו חסדו ואמת יהוה לעולם הללויה:

הודו ליהוה כי טוב	כי לעולם חסדו:
יאמר נא ישראל	כי לעולם חסדו:
יאמרו נא בית אהרן	כי לעולם חסדו:
יאמרו נא יראי יהוה	כי לעולם חסדו:

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה: יהוה לי לא אירא מה יעשה לי אדם: יהוה לי בעזרי ואני אראה בשנאי: טוב לחסות ביהוה מבטח באדם: טוב לחסות ביהוה מבטח בנדיבים: כל גוים סבבוני בשם יהוה כי אמילם: סבבוני גם סבבוני בשם יהוה כי אמילם: סבבוני כדבורים דעכו כאש קוצים בשם יהוה כי אמילם: דחה דחיתני לנפל ויהוה עזרני: עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה: קול רנה וישועה באהלי צדיקים ימין יהוה עשה חיל: ימין יהוה רוממה ימין יהוה עשה חיל: לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה: יסר יסרני יה ולמות לא נתנני: פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה: זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו: אודה כי עניתני ותהי לי לישועה: אודה כי עניתני ותהי לי לישועה: אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה: אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה: מאת יהוה היתה זאת היא נפלאות בעינינו: זה היום עשה יהוה נגילה ונשמחה בו: זה היום עשה יהוה נגילה ונשמחה בו:

אנא יהוה הושיעה נא	אנא יהוה הושיעה נא
אנא יהוה הצליחה נא:	אנא יהוה הצליחה נא:

ברוך הבא בשם יהוה ברכנוכם מבית יהוה: ברוך הבא בשם יהוה ברכנוכם מבית יהוה: אל יהוה ויאר לנו אסרו חג בעבתיים עד קרנות המזבח: אל יהוה ויאר לנו אסרו חג בעבתיים עד קרנות המזבח: אלי אתה ואודה אלהי ארוממך: אלי אתה ואודה אלהי ארוממך: הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו: הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו:

יש נוהגים לומר כאן (ויש הנוהגים לאמרו בסוף ההלל):

יהללוהו יהוה אלהינו כל מעשיך, וחסידך צדיקים עושי רצונה, וכל עמך בית ישראל, ברנה יודו ויברכו וישבחו ויפארו וירוממו ויעריצו ויקדישו ומליכו את שמך מלכנו. כי לה טוב להודות ולשמך נאה לזמר, כי מעולם ועד עולם אתה אל:

הודו ליהוה כי טוב

הודו לאלהי האלהים

הודו לאדני האדנים

לעשה נפלאות גדולות לבדו

לעשה השמים בתבונה

לרקע הארץ על המים

לעשה אורים גדלים

את השמש לממשלת ביום

את הירח וכוכבים לממשלות בלילה

למכה מצרים בבכוריהם

ויצא ישראל מתוכם

ביד חזקה ובזרוע נטויה

לגזר ים סוף לגזרים

והעביר ישראל בתוכו

ונער פרעה וחילו בים סוף

למוליק עמו במדבר

למכה מלכים גדלים

ויהרג מלכים אדירים

לסיחון מלך האמרי

ולעוג מלך הבשן

ונתן ארצם לנחלה

נחלה לישראל עבדו

שבשפלו זכר לנו

ויפרקנו מצרינו

נתן לחם לכל בשר

הודו לאל השמים

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

כי לעולם חסדו:

נשמת כל חי

תברך את שםך יהוה אלהינו. ורוח כל בשר תפאר
ותרומם זכרך מלפני תמיד. מן העולם ועד העולם אתה אל. ומבלעדי אין
לנו מלך גואל ומושיע פודה ומציל ומפרנס (ועונה) ומרחם בכל עת צרה
וצוקה אין לנו מלך (עוזר וסומך) אלא אתה. אלהי הראשונים והאחרונים.
אלוה כל בריות אדון כל תולדות המהלל ברוב התשבחות המנהג עולמו
בחסד ובריותיו ברחמים. ויהוה (ער הנה) לא ינום ולא ישן. המעורר ישנים
והמקיץ נרדמים. והמשיח אלמים והמתיר אסורים והסומך נופלים והזקק
כפופים, (והמפענח נעלמים). לה לבדה אנחנו מודים. ואלו פינו מלא שירה
כיום ולשוננו רנה כהמון גליו ושתותינו שבח כמרחבי רקיע ועינינו מאירות
כשמש וכירח וידינו פרושות כנשרי שמים ורגלינו קלות כאילות. אין אנחנו
מספיקים להודות לה יהוה אלהינו ואלהי אבותינו ולברך את שםך מלפני על
אחת מאלף אלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות (נסים ונפלאות)
שעשית עם אבותינו ועמנו. (מלפנים) ממצרים גאלתנו יהוה אלהינו ומבית
עבדים פדיתנו. ברעב זנתנו. ובשבע כלכלתנו. מחרב הצלתנו. ומדבר מלטתנו.
ומחללים רעים (ורבים) ונאמנים דליתנו. עד הנה עזרונו רחמיה ולא עזבונו
חסדיה יהוה אלהינו ואל תטשנו יהוה אלהינו לנצח:

על כן אברים שפלגת בנו ורוח ונשמה שנפחת באפנו ולשון אשר שמת בפינו.
הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו (וישוררו) וירוממו ויעריצו ויקדישו וימליכו
את שםך מלפני (תמיד). כי כל פה לה יודה. וכל לשון לה תשבוע. (וכל עין לה
תצפה). וכל בך לה תכרע. וכל קומה לפניך תשתחוה. וכל (ה)לבבות ייראוה.
וכל קרב וכליות יזמרו לשמך. כדבר שכתוב כל עצמתי תאמרנה. יהוה מי כמוה
מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגזלו. (שועת עניים אתה תשמע צעקת הדל
תקשיב ותושיע): מי ידמה לה ומי ישווה לה ומי יערה לה. האל הגדול הגבור
והנורא אל עליון קונה שמים וארץ. נהללה ונשבחה ונפארה ונברך את שם קדשך
כאמור לדוד ברכי נפשי את יהוה וכל קרבי את שם קדשו:

האל בתעצמות עזה. הגדול בכבוד שמך. הגבור לנצח והנורא בנוראותיה: המלך
היושב על כסא רם ונשא:

שוכן עד. מרום וקדוש שמו. וכתוב רננו צדיקים ביהוה לישירים נאווה תהלה:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ושותה בהסיבה ואח"כ מברך ברכה אחרונה:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם על הגפן ועל פרי הגפן ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשובע מטובה. רחם נא יהוה אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מזבחך ועל היכלך. ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה ונאכל מפריה ונשבע מטובה ונברך עליה בקדשה ובטהרה. (בשבת: ורצה והחליצנו ביום השבת הזה) ושמחנו ביום חג המצות הזה. כי אתה יהוה טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל פרי הגפן: ברוך אתה יהוה על הארץ ועל פרי הגפן:

כל הזכויות שמורות

נרצה

חסל סדור פסח כהלכתו. ככל משפטו וחקתו. כאשר זכינו לסדר אותו. כן נזכה לעשותו. זה שזכנו מעונה. קומם קהל עדת מי מנה. בקרוב נהל נטעי כנה. פדונים לציון ברנה:

לשנה הבאה בירושלים:

בפי ישירים תתהלל:

ובדברי צדיקים תתברך:

ובלשון חסידים תתרום:

ובקרב קדושים תתקדש:

ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל ברנה יתפאר שמך מלפנו בכל דור ודור, שכן חובת כל היצורים. לפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר (ולנצח) לברך לעלה ולקלס על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך:

כל הזכויות שמורות

ישתבח שמך לעד מלפנו האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ. כי לך נאה יהוה אלהינו ואלהי אבותינו. שיר ושבחה הלל וזמרה עז וממשלה נצח גדלה וגבורה תהלה ותפארת קדשה ומלכות. ברכות והודאות (לשמך הגדול והקדוש, ו) מעולם ועד עולם (אתה אל):

יש נוהגים לחתום:

ברוך אתה יהוה. אל מלך גדול (ומהלל) בתשבחות. אל ההודאות. אדון הנפלאות. הבוחר בשירי זמרה. מלך אל חי העולמים:

ויש (אלה שלא אמרוהו לעיל) נוהגים לחתום:

יהללוך יהוה אלהינו (על) כל מעשיך, וחסידים צדיקים עושי רצונך, וכל עמך בית ישראל, ברנה יודו ויברכו וישבחו ויפארו (וישוררו) וירוממו ויעריצו ויקדישו וימליכו את שמך מלפנו (תמיד). כי לך טוב להודות ולשמך נאה לזמר, כי מעולם ועד עולם אתה אל: ברוך אתה יהוה מלך מהלל בתשבחות:

וּבְכֵן וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

אֵז רֹב נְסִים הִפְלֹאת בַּלַּיְלָה.

בְּרֹאשׁ אֲשֶׁמוֹרֶת זֶה הַלַּיְלָה.

גַּר צֶדֶק נִצְחָתוֹ כְּנִחְלָק לוֹ לַיְלָה.

וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

דִּנְתָּ מֶלֶךְ גֵּר בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה.

הַפְּחַדֶּת אֶרְמִי בְּאִמְשׁ לַיְלָה.

וַיִּשָּׂר יִשְׂרָאֵל לֹאֵל וַיִּוְכַל לוֹ לַיְלָה.

וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

זָרַע בְּכוֹרֵי פְתָרוֹס מִחֻצַּת בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה.

חִילָם לֹא מָצְאוּ בְּקוֹמָם בַּלַּיְלָה.

טִיסַת נָגִיד חֲרוּשֶׁת סִלִּית בְּכוֹכְבֵי לַיְלָה.

וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

יַעֲזֹ מִחֶרֶף לְנוֹפֵף אֹוֵי הוֹבְשֶׁת פְּגָרִיו בַּלַּיְלָה.

כָּרַע בַּל וּמָצְבוֹ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה.

לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רֵז חֲזוֹת לַיְלָה.

וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

מִשְׁתַּכֵּר בְּכָלִי קֹדֶשׁ נִהְרַג בּוֹ בַּלַּיְלָה.

נוֹשַׁע מִבּוֹר אֲרִיּוֹת פּוֹתֵר בַּעֲתוֹתַי לַיְלָה.

שִׁנְאָה נֹטֵר אֲגִי וְכֹתֵב סִפְרִים בַּלַּיְלָה.

וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

עוֹרֶרֶת נִצְחָף עָלָיו בְּנֶדֶד שְׁנַת לַיְלָה.

פּוֹרָה תִּדְרוֹף לְשׁוֹמֵר מָה מַלְיָה.

צָרַח כְּשׁוֹמֵר וְשָׁח אֶתָּא בְּקֹר וְגַם לַיְלָה.

וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה.

רָם הוֹדַע כִּי לֶךְ הַיּוֹם אַף לֶךְ הַלַּיְלָה.

שׁוֹמְרִים הִפְקִיד לַעֲיֹרָף כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה.

תָּאִיר כָּאוֹר יוֹם חֲשֶׁכֶת לַיְלָה.

וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

אֲדִיר הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.

בְּמִהְרָה בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בָּנָה אֵל
בָּנָה. בָּנָה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:

בַּחוּר הוּא. גָּדוֹל הוּא. דָּגוּל הוּא. יִבְנֶה בֵּיתוֹ
בְּקָרוֹב. בְּמִהְרָה בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בָּנָה
אֵל בָּנָה. בָּנָה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:

הַדּוֹר הוּא. וְנָתִיק הוּא. זָכָאִי הוּא. חָסִיד הוּא. יִבְנֶה
בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמִהְרָה בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב.
אֵל בָּנָה אֵל בָּנָה. בָּנָה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:

טָהוֹר הוּא. יָחִיד הוּא. כָּבִיר הוּא. לְמוֹד הוּא.
מֶלֶךְ הוּא. נוֹרָא הוּא. סָגִיב הוּא. עֲזוּז הוּא. פּוֹדֶה
הוּא. צַדִּיק הוּא. יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמִהְרָה
בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בָּנָה אֵל בָּנָה. בָּנָה
בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:

קָדוֹשׁ הוּא. רַחוּם הוּא. שְׂדֵי הוּא. תַּקִּיף הוּא.
יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמִהְרָה בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ
בְּקָרוֹב. אֵל בָּנָה אֵל בָּנָה. בָּנָה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:

כִּי לוֹ נֶאֱדָה. כִּי לוֹ יֵאָדָה:

אֲדִיר בְּמִלּוּכָה. בַּחוּר כְּהֻלָּה. גְּדוּדִיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלֵךְ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה. כִּי לוֹ נֶאֱדָה. כִּי לוֹ יֵאָדָה:

דָּגוּל בְּמִלּוּכָה. הַדּוֹר כְּהֻלָּה. וְנָתִיקוּ יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלֵךְ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה. כִּי לוֹ נֶאֱדָה. כִּי לוֹ יֵאָדָה:

זָכָאִי בְּמִלּוּכָה. חָסִין כְּהֻלָּה. טַפְסָרִיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלֵךְ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה. כִּי לוֹ נֶאֱדָה. כִּי לוֹ יֵאָדָה:

יָחִיד בְּמִלּוּכָה. כָּבִיר כְּהֻלָּה. לְמוֹדִיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלֵךְ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה. כִּי לוֹ נֶאֱדָה. כִּי לוֹ יֵאָדָה:

מֶלֶךְ בְּמִלּוּכָה. נוֹרָא כְּהֻלָּה. סְבִיבֵיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלֵךְ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה. כִּי לוֹ נֶאֱדָה. כִּי לוֹ יֵאָדָה:

עֲזוּז בְּמִלּוּכָה. פּוֹדֶה כְּהֻלָּה. צַדִּיקוֹ יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלֵךְ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה. כִּי לוֹ נֶאֱדָה. כִּי לוֹ יֵאָדָה:

קָדוֹשׁ בְּמִלּוּכָה. רַחוּם כְּהֻלָּה. שְׂנֵאָנָיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלֵךְ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה. כִּי לוֹ נֶאֱדָה. כִּי לוֹ יֵאָדָה:

תַּקִּיף בְּמִלּוּכָה. תּוֹמָךְ כְּהֻלָּה. תְּמִימָיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלֵךְ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה. כִּי לוֹ נֶאֱדָה. כִּי לוֹ יֵאָדָה:

שיר השירים

אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה: יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דְּדִידָהּ
 מִיָּין: לְרִיחַ שְׁמִינֶיהָ טוֹבִים שְׁמֵן תּוֹרֵק שְׁמֶהּ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֶהְיֶה: מִשְׁכְּנִי אַחֲרֶיהָ
 נְרוּצָה הִבִּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בָּהּ נִזְכִּירָה דְּדִידָהּ מִיָּין מִיִּשְׁרָיִם אֶהְיֶה:
 שְׁחוּרָה אֲנִי וְנֶאֱוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֶהְלִי קֹדֶר כִּירִיעוֹת שְׁלָמָה: אֵל תִּרְאוּנִי שְׁאֲנִי
 שְׁחֻרְחֹרֶת שִׁשְׁזֹפְתִנִּי הַשֶּׁמֶשׁ בְּנִי אֲמִי נִחְרוּ בִּי שְׁמִנִי נִטְרָה אֶת הַכְּרָמִים כְּרָמִי שְׁלִי
 לֹא נִטְרָתִי: הִגִּידָהּ לִי שְׁאֶהְבָּה נִפְשִׁי אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה תִרְבִּיץ בַּצֹּהָרִים שְׁלָמָה אֶהְיָה
 כְּעֶטִיָּה עַל עֲדָרֵי חֲבֵרִיהָ: אִם לֹא תִדְעִי לָהּ הִיפָּה בְּנָשִׁים צְאִי לָהּ בַּעֲקֵבִי הַצֵּאן וְרַעֲיָהּ
 אֶת גְּדִיתָהּ עַל מִשְׁפָּנוֹת הָרָעִים: לְסִסְתִּי בְּרֻכְבִּי פָרְעָה דְּמִיתִיהָ רַעֲיָתִי: נֶאֱוָה לְחִיָּה
 בְּתָרִים צֹאנָהּ בַּחֲרוּזִים: תּוֹרִי זֶהָב נֶעֱשֶׂה לָּהּ עִם נִקְדּוֹת הַכֶּסֶף: עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבּוֹ
 נִרְדִּי נֶתַן רִיחוֹ: צֶרֶר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שְׂדֵי יֵלִין: אֲשַׁכֵּל הַכֶּפֶר דּוֹדִי לִי בְּכָרְמִי עֵין גְּדִי:
 הִנֵּה יָפָה רַעֲיָתִי הִנֵּה יָפָה עֵינֶיהָ יוֹנִים: הִנֵּה יָפָה דּוֹדִי אֶף נָעִים אֶף עֲרֻשְׁנוּ רַעֲנָנָה: קִרוֹת
 בְּתִינוּ אֲרָזִים רֵהִיטְנוּ בְּרוֹתִים: אֲנִי חִבְּצָלֶת הַשָּׂרוֹן שׁוֹשֶׁנֶת הָעֲמָקִים: כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין
 הַחוּחִים כֵּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת: כְּתַפּוּחַ בְּעֵצִי הִיעֵר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים בָּצֵלוֹ חֲמַדְתִּי
 וְלִשְׁבָתִי וּפְרִיָּו מִתּוֹק לַחֲפִי: הִבִּיאֲנִי אֵל בֵּית הַיָּין וְדִגְלוֹ עָלִי אֶהְבָּה: סִמְכוֹנִי בְּאִשְׁשִׁישׁוֹת
 רִפְדּוֹנִי בְּתַפּוּחִים כִּי חוֹלַת אֶהְבָּה אֲנִי: שְׁמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וַיְמִינוּ תַּחֲבָנִי: הַשְׁבַּעְתִּי
 אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אוֹ בְּאִילוֹת הַשָּׂדֶה אִם תַּעֲרִירוּ וְאִם תַּעֲוִרוּ אֶת הָאֶהְבָּה
 עַד שֶׁתִּחַפֵּץ: קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא מִדֶּלֶג עַל הָהָרִים מִקֶּפֶץ עַל הַגְּבָעוֹת: דּוֹמָה
 דּוֹדִי לַצִּבִּי אוֹ לַעֲפֹר הָאֵילִים הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחֵר כְּתִלְנוּ מִשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלָנוֹת מִצִּיץ מִן
 הַחֲרָכִים: עֲנֵה דּוֹדִי וְאָמַר לִי קוֹמִי לָהּ רַעֲיָתִי יָפָתִי וְלֹכִי לָהּ: כִּי הִנֵּה הִסְתָּו עָבַר הַגֶּשֶׁם
 חָלַף הָלַךְ לוֹ: הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בְּאֶרֶץ עֵת הַזְּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאֶרְצָנוּ: הַתִּאֲנָה
 חֲנֻטָּה פָּגִיָּה וְהַגִּפְנִים סִמְדָר נִתְּנוּ רִיחַ קוֹמִי לִכִּי לָהּ רַעֲיָתִי יָפָתִי וְלֹכִי לָהּ: יוֹנָתִי
 בַּחֲגִי הַסֹּלַע בְּסִתֵּר הַמִּדְרָגָה הָרִאשִׁי אֶת מִרְאִיהָ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלָהּ כִּי קוֹלָהּ עֲרֵב
 וּמִרְאִיהָ נֶאֱוָה: אֲחֻזּוֹ לָנוּ שׁוֹעֲלִים שׁוֹעֲלִים קִטְנִים מַחְבְּלִים כְּרָמִים וְכִרְמִינוּ סִמְדָר:
 דּוֹדִי לִי וְאֲנִי לוֹ הָרַעָה בְּשׁוֹשְׁנִים: עַד שִׁיפּוּחַ הַיּוֹם וְנִסּוֹ הַצִּלְלִים סֵב דְּמָה לָּהּ דּוֹדִי
 לַצִּבִּי אוֹ לַעֲפֹר הָאֵילִים עַל הָרִי בְּתֵר: עַל מִשְׁכְּבִי בְּלִילוֹת בְּקִשְׁתִּי אֶת שְׁאֶהְבָּה
 נִפְשִׁי בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מִצָּאֲתִי: אֶקוֹמָה נָא וְאֶסּוּבָבָה בְּעִיר בְּשׁוֹקִים וּבְרַחֲבוֹת אֲבִקְשָׁה
 אֶת שְׁאֶהְבָּה נִפְשִׁי בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מִצָּאֲתִי: מִצָּאֲתִי הַשְׁמִרִים הַסִּבְבִּים בְּעִיר אֶת
 שְׁאֶהְבָּה נִפְשִׁי רִאִיתָם: כִּמְעַט שֶׁעֲבַרְתִּי מֵהֶם עַד שֶׁמִּצָּאֲתִי אֶת שְׁאֶהְבָּה נִפְשִׁי
 אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֶרְפְּנוּ עַד שֶׁהִבִּיאֲתִיו אֵל בֵּית אֲמִי וְאֵל חֲדָר הָהִרְתִּי: הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם
 בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אוֹ בְּאִילוֹת הַשָּׂדֶה אִם תַּעֲרִירוּ וְאִם תַּעֲוִרוּ אֶת הָאֶהְבָּה עַד
 שֶׁתִּחַפֵּץ: מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימָרוֹת עֹשֶׂן מִקְטָרֶת מוֹר וּלְבוֹנָה מִכֹּל
 אֲבָקֶת רוּכָל: הִנֵּה מִסְתּוֹ שְׁלִשְׁלָמָה שְׁשִׁים גְּבָרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבְרֵי יִשְׂרָאֵל: כָּלָם אֲחֻזִּי

חֲרֵב מִלְמָדִי מִלְחָמָה אִישׁ חֲרָבוֹ עַל יָרְכוֹ מִפְּחַד בְּלִילוֹת: אֶפְרִיֹן עֲשֶׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ
 שְׁלָמָה מַעֲצֵי הַלְבָּנוֹן: עֲמוּדָיו עֲשֶׂה כֶסֶף רִפְיָתוֹ זָהָב מִרְכָּבוֹ אֲרָגְמָן תּוֹכוֹ רָצוּף
 אֶהְבָּה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַם: צֹאֲנִיהָ וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלָמָה בְּעֶטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ
 אֲמוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׁמִחַת לְבוֹ: הִנֵּה יָפָה רַעֲיָתִי הִנֵּה יָפָה עֵינֶיהָ יוֹנִים מִבְּעַד
 לְצִמְתָּהּ שְׁעָרָה כְּעֶדֶר הָעִזִּים שְׁגָלְשׁוּ מֵהָר גִּלְעָד: שְׁנִיָּה כְּעֶדֶר הַקְּצוּבוֹת שְׁעָלוּ מִן
 הָרִחֶצֶה שְׁכָלָם מִתְאִימוֹת וְשִׁכְלָה אֵין בָּהֶם: כַּחוּט הַשְּׁנִי שְׁפָתֶיהָ וּמִדְבָּרֶיהָ נֶאֱוָה
 כְּפִלַח הָרִמּוֹן רִקְתָּהּ מִבְּעַד לְצִמְתָּהּ: כְּמִגְדֵּל דָּוִד צֹאנָהּ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמִּגֵּן
 תִּלְוִי עָלָיו כָּל שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים: שְׁנֵי שְׂדֵיהָ כְּשְׁנֵי עֶפְרַיִם תְּאֹמִי צְבִיָּה הָרוּעִים בְּשׁוֹשְׁנִים:
 עַד שִׁיפּוּחַ הַיּוֹם וְנִסּוֹ הַצִּלְלִים אֶלֶף לִי אֵל הָרַם הַמּוֹר וְאֵל גְּבַעַת הַלְבוּנָה: כָּלָהּ יָפָה
 רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵין בָּהּ: אֶתִּי מִלְבָּנוֹן כָּלָה אֶתִּי מִלְבָּנוֹן תְּבוּאִי תְּשׁוּרִי מִרְאֵשׁ אֲמִנָּה
 מִרְאֵשׁ שְׁנִיר וְחִרְמוֹן מִמַּעֲנוֹת אֲרִיּוֹת מִהָרִי נְמִרִים: לַבְּבִתִּי אַחֲתִי כָלָה לַבְּבִתִּי
 בֶּאֱחָד בֶּאֱחָת מַעֲיִנָּה בֶּאֱחָד עֵנֶק מִצּוֹרְנִיהָ: מָה יָפוֹ דְּדִידָהּ אַחֲתִי כָלָה מָה טָבוֹ דְּדִידָהּ
 מִיָּין וְרִיחַ שְׁמִינֶיהָ מִכָּל בְּשָׂמִים: נִפְתָּ תִטְכָּנָה שְׁפָתֶיהָ כָּלָה דְּבִשׁ וְחֵלֶב תַּחַת לְשׁוֹנָהּ
 וְרִיחַ שְׁלִמְתָּהּ כְּרִיחַ לְבָנוֹן: גֵּן נְעוּל אַחֲתִי כָלָה גֵּל נְעוּל מַעֲיָן חֲתוּם: שְׁלַחְתָּהּ פְּרָדָס
 רְמוֹנִים עִם פְּרִי מִגְדִּים כְּפָרִים עִם נִרְדִּים: נִרְדִּי וְכִרְכֶּם קִנָּה וְקִנְמוֹן עִם כָּל עֵצִי לְבוֹנָה
 מוֹר וְאֶהְלוֹת עִם כָּל רֹאשֵׁי בְשָׂמִים: מַעֲיָן גָּנִים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנִזְלִים מִן לְבָנוֹן: עוֹרִי
 צָפוֹן וּבּוֹאִי תִימָן תִּפְיָחִי גָנִי יָזְלוּ בְשָׂמִי יָבֵא דּוֹדִי לְגִנּוֹ וַיֹּאכֵל פְּרִי מִגְדִּיו: בָּאֲתִי לְגָנִי
 אַחֲתִי כָלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׂמִי אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם דְּבִשִׁי שְׁתִּיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי אֲכָלוּ
 רַעִים שְׁתּוּ וְשָׁכְרוּ דּוֹדִים: אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פִּתְחִי לִי אַחֲתִי רַעֲיָתִי
 יוֹנָתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא טֹל קוֹצוֹתִי רְסִיסִי לִילָה: פִּשְׁטָתִי אֶת כְּתָנִיתִי אֵיכָכָה
 אֲלַבֶּשֶׁנָּה רַחֲצִיתִי אֶת רַגְלִי אֵיכָכָה אֶטְנַפֶּם: דּוֹדִי שְׁלַח יָדוֹ מִן הָחַר וּמַעֲיָ הָמוֹ עָלָיו:
 קִמְתִּי אֲנִי לַפִּתָּח לְדּוֹדִי וַיְדִי נְטִפּוֹ מוֹר וְאֶצְבָּעֵתִי מוֹר עֲבֵר עַל כְּפּוֹת הַמִּנְעוּל: פִּתְחָתִי
 אֲנִי לְדּוֹדִי וְדּוֹדִי חֲמַק עָבַר נִפְשִׁי יִצְאָה בְּדָבָר בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מִצָּאֲתִיהוּ קִרְאֲתִיו וְלֹא
 עָנִי: מִצָּאֲנִי הַשְׁמִרִים הַסִּבְבִּים בְּעִיר הַכּוֹנִי פִּצְעוֹנִי נִשְׂאוּ אֶת רִדִּי מַעֲלִי שְׁמִרִי
 הַחֲמוֹת: הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם אִם תִּמְצָאוּ אֶת דּוֹדִי מָה תִּגִּידוּ לוֹ שְׁחוּלַת
 אֶהְבָּה אֲנִי: מָה דּוֹדָהּ מִדּוֹד הִיפָּה בְּנָשִׁים מָה דּוֹדָהּ מִדּוֹד שְׁכָכָה הַשְׁבַּעְתָּנוּ: דּוֹדִי צַח
 וְאֶדּוֹם דָּגוּל מִרְבָּבָה: רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פִּז קוֹצוֹתִיו תַּלְתִּלִּים שְׁחוּרוֹת כְּעוֹרֵב: עֵינָיו כְּיוֹנִים
 עַל אֶפְיָקִי מַיִם רַחֲצוֹת בְּחֵלֶב יִשְׁבוֹת עַל מִלְאֲתִי: לְחִיו כְּעֶרְוֹגַת הַבֶּשֶׂם מִגְדּוֹלוֹת
 מִרְקָחִים שְׁפָתוֹתִיו שׁוֹשְׁנִים נְטִפּוֹת מוֹר עֲבֵר: יָדָיו גִּלְלִי זָהָב מִמְּלָאִים בְּתִרְשִׁישׁ
 מַעֲיוֹ עֲשֶׂת שָׁן מַעֲלָפֶת סְפִירִים: שׁוֹקִיו עֲמוּדֵי שֶׁשׁ מִיִּסְדִּים עַל אֲדָנִי פִז מִרְאֵהוּ
 כְּלָבָנוֹן בַּחוּר כְּאֲרָזִים: חֲכוּ מִמִּתְקִים וְכָלוּ מִחֲמָדִים זֶה דּוֹדִי וְזֶה רַעֲיָ בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם:
 אֲנָה הִלַּךְ דּוֹדָהּ הִיפָּה בְּנָשִׁים אֲנָה פָּנָה דּוֹדָהּ וּנְבִקְשֶׁנּוּ עִמָּהּ: דּוֹדִי יָרַד לְגִנּוֹ לַעֲרוּגוֹת
 הַבֶּשֶׂם לְרַעוֹת בְּגָנִים וְלִלְקֹט שׁוֹשְׁנִים: אֲנִי לְדּוֹדִי וְדּוֹדִי לִי הָרַעָה בְּשׁוֹשְׁנִים: יָפָה

את רעיתי כתרצה נאנה כירושלם אימה פנדגלות: הסבי עיניו מנגדי שהם הרהיבני שערך כעדר העזים שגלשו מן הגלעד: שניו כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם: כפלה הרמון רכותה מבעד לצמתה: ששים המה מלכות ושמיים פילגשים ועלמות אין מספר: אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא לילדתה ראוה בנות ויאשרוה מלכות ופילגשים ויהללוה: מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה אימה פנדגלות: אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הנצו הרמנים: לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב: שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחלת המחנים: מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו חללים מעשה ידי אמן: שררך אגן הסהר אל יחסר המזג בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים: שני שדיך כשני עפרים תאמי צביה: צוארך כמגדל השן עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים אפר כמגדל הלבנון צופה פני דמשק: ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן מלך אסור ברהטים: מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים: זאת קומתה דמתה לתמר ושדיך לאשכלות: אמרת אעלה בתמר אחזה בסנסנו ויהיו נא שדיך כאשכלות הגפן וריח אפר כתפוחים: וחכך כזין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים: אני לדודי ועלי תשוקתו: לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים: נשכימה לכרמים נראה אם פרוחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אנתן את ידי לה: הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לה: מי יתנה כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקה גם לא יבוזו לי: אנהגה אביאך אל בית אמי תלמדני אשקה מיין הרקח מעסים רמני: שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני: השבעתי אתכם בנות ירושלם מה תעירו ומה תעירו את האהבה עד שתחפץ: מי זאת עלה מן המדבר מתרפקת על דודה תחת התפוח עוררתה שמה חבלתה אמה שמה חבלה ילדתה: שימני כחותם על לבך כחותם על זרועי פי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה: מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו: אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחיתנו ביום שידיבר בה: אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז: אני חומה ושדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום: כרם הינה לשלמה בבעל המון נתן את הכרם לנטרים איש יבא בפריו אלף כסף: פרמי שלי לפני האלף לה שלמה ומאתים לנטרים את פרו: היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני: ברח דודי ודמה לה לצבי או לעפר האילים על הרי בשמים:

סדר קצירת העומר

(למוצאי יו"ט ראשון)

מצות העמר להקצר בליל ששה עשר בניסן בין בחול בין בשבת. מצותו לבוא מן הקמה ומן הלח ואינו בא אלא מארץ ישראל ומן המוכר. עמר זה מן השעורים. מערב יום טוב יוצאין שלוחי בית דין ועושין כריכות במחבר לקרקע כדי שיהא נוח לקצר. כל העירות הסמוכות לשם מתכנסות לשם כדי שיהא נקצר בעסק גדול. וקוצרין שלש סאין שעורין שלשה אנשים ובשלש קפות ובשלש מגלות כיון שחשכה אמר להם הקוצר לכל העומדים שם. בא השמש, אומרים לו הן. בא השמש, אומרים לו הן. בא השמש, אומרים לו הן. מגל זה, אומרים לו הן. מגל זה, אומרים לו הן. קפה זה, אומרים לו הן. קפה זה, אומרים לו הן. (בשבת אומר הקוצר, שבת היום, אומרים לו הן. שבת היום, אומרים לו הן.) אקצר, אומרים לו קצר. אקצר, אומרים לו קצר. אקצר, אומרים לו קצר. שלש פעמים על כל דבר ודבר. קצרוהו ונתנוהו בקפות. הביאו לעזרה וחבטוהו, וזורין אותו ובוררין ולוקחין השעורין ומבהבין אותו באור, באבוב מנקב, שנאמר, אביב קלוי באש. אחר כך שוטחין אותו בעזרה שתהא הרוח מנשבת בו ונותנין אותו ברחים של גרוסות. וטוחנין את שלש הסאין ומוציאין מן הכל עשרון מנפה בשלש עשרה נפה. זהו מצות קצירת העמר בבית אלהינו. יהי רצון שיבנה במהרה בימינו:

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הפנה: והניף את העמר לפני יהוה לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הפנה: ועשיתם ביום הניפכם את העמר כבש תמים בן שנתו לעלה ליהוה: ומנחתו שני עשרונים סלת בלולה בשמן אשה ליהוה ריח ניחח ונספה זין רביעת ההין: ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חקת עולם לדורתיכם בכל משבתיכם:

נפה ינפה משלש עשרה נפה, להניף אותו תנופה, העמר עשירית האפפה, כמו השחר עלה ברה ויפה.

סבו אלמתינו להשתחוות ברנה, לבקר מהר כהן לתקנה, ויצק עליה שמנה, עם כל עצי לבנה.

עצם היום הזה, אני בצדק אחזה, לפני הכפרת יזה, אלהים לא תבזה.

פתח אהל מועד יניפנו, תנופת עמר ראשית קמתנו, ובו נגיד היום ליהוה אלהינו, כי באנו אל הארץ אשר נשבע לנו.

צד המזבח יגש עמרם, אשר הונף ואשר הורם, וקמץ קמצו ולבונתו להקטירם, והניחו לעלליהם יתרם.

קרב יקרב העמר בעתו, ועמו כבש בן שנתו, שני עשרונים מנחתו, בשמן תכלל סלתו.

רביעית ההין יין נסכו, לתת עז למלכו, האל תמים דרכו, בשלם סכו.

שובה אלינו בהמון רחמיה, וזכנו לקים מצוותיה, ונעשה ונקריב לפניך, ראש תבואת ארץ קדשה.

תגאלנו כמלקט שבלים, בשמחה גדולה ומהללים, קדש ישראל ראשית גאולים, יהיה כל פריו קדש הלולים.

אור יום הנה ספירה הקשרה בנוגהים, לציון נדחה קרא דרושה עלות גהים, בנין מפאר פרו מחמד לב וגהים, משכני עליון בעשר מעלות קדש גבהים, גיל לבבות לבנון המלבן נצוחים שלוחים, נכבדות מדבר בה עיר האלהים: דרישות לדרש בשכנה מקום כפור שלים, סלולי ציון מבקשים תפקידם הרם מכשולים, המון חוגג עלות יראה הטר שלשלים, עת פי בא לחננה בלי רשולים, ומהקרוב לה בכורי נדבה להקריב בטהר שולים, פצחו רננו יחדיו חרבות ירושלים: זורזו להקדים שלוחים דיני גיא נבואות, צאת מבערב עשות כריכות מאביבי תבואות, חול ושבית כרבים מלאכותיו בשלוש באות, קבצו עירות הסמוכות עסק גדול לנאות, חשכה קצרוהו ונתנוהו בקפה ולעזרה מובאות, מה ידידות משכנותיה יהוה צבאות: טובה כפולה ומקפלת למקום עלינו לאמר, רבה עמרים במדבר פנגדם אחד לתמר, יחבט ונתן לאבוב האור בכלו לגמר, שטחיהו בעזרה עמלו לרוח חיים לכמר, כמה ככרי מר לסנטר הלז לומר, שבעות חקות קציר לנו ישמר: תכן בלתת וצבור ונגרס בלי חסרון, בשלש עשרה נפה יוציאו ממנו עשרון, נתן שמנו ולבונתו יצק וכלל בהדרון, הניף והגיש קמץ ומלח והקטיר הזכרון, מזר שלחן גבוה זכו בשירי הדורון, כל זכר בבני אהרן: קרב העמר שוקי ירושלים בפרות מעטרים, בזריזות בית דין מחצות רחוקים מתרים, מרחוק את יהוה מעצכם זכרו מזכירים ונוהרים, ירושלים הבנויה תעלה על לבבכם נמהרים, חזקו ותזכו לשמע שיר ישורר להרים, הר בית יהוה בראש ההרים: לביתך נאווה קדש נוה תהלה

אתה הנחלתנו ארץ טובה, חלב ודבש זבה, בחרת בה לאהבה, ומלאו פניה תנובה.

באנו אל הארץ אשר שלחתנו, זבת חלב ודבש וזה פריה לפניך נציגנו, דגן ותירוש סמכתנו, להקריב ראשיתו צויתנו.

גאלתנו הצלתנו ולקחתנו לה, הבאתנו אל הארץ אשר נשאת ידך, לתת אותה מורשה ולברכה, והייתה ליהוה המלוכה.

דבש וחלב בה הזבת, אל הדגן קראת, תבואת השדה הרבית, פאשר לאבותינו נשבעת.

הבא נביא לפניך ונשית, מנחת בכורים ראש חרמשית, מפרי האדמה אשר נתת בראשית, ובה נתת עיניך מרשית.

ובעוד לא מלאו הגרנות בר, וטרם קדש היום כמדבר, יוצאים בני גאולי מדבר, ועושים אותם כריכות במדבר.

זמנו הגיע ממחרת השבת, פקדת הארץ ותשקקה

רבת, מלאו פני תבל תנובת, ארץ חלב ודבש זבת.

חשף היום בראש אשמורות, ונאספו שמה כל

העירות, לתת עסק גדול לקצירות, נקדמה

פניה בתודה בזמירות.

טרם יקצרוהו עמדי מהללים, בשלש קפות

ושלשה מגלים, כל דבר את העם שואלים,

זה שלש רגלים.

יענו כל העם אמן, שלש פעמים הן הן,

את אשר עבדתי אותך בהן, ראשית

קצירכם אל הפהן.

כשמעם דברי העם בקמה, החל

חרמש בקמה, ולקחו מראשית פרי

האדמה, להרים ליהוה תרומה.

למקום הבחירה יביאוהו, יחבטוהו

ובצבוב יקלוהו, אביב קלוי גרש יעשוהו,

ובעזרה ישטחוהו.

מלא העמר ממנו, למשמרת לפני יהוה

יניחנו, למשמרת עד הבקר נניח לנו, ממחרת

השבת יניפנו.

ולבונתו, יצק, ובלל, הניף, והגיש, וקמץ, והקטיר, והשאר נאכל לפהנים:

ה משקרב העמר, יוצאין ומוצאין שוק ירושלים שהוא מלא קמח וקלי שלא ברצון חכמים, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, ברצון חכמים היו עושים. משקרב העמר, התר החדש מיד, והרחוקים מתרים מחצות היום ולהלן. משקרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי, שיהא יום הנף כלו אסור. אמר רבי יהודה, והלא מן התורה הוא אסור, שנאמר (ויקרא כג), עד עצם היום הזה. מפני מה הרחוקים מתרים מחצות היום ולהלן, מפני שהן יודעין שאין בית דין מתעצלין בו:

ו העמר היה מתיר במדינה, ושתי הלחם במקדש. אין מביאין מנחות ובכורים ומנחת בהמה קדם לעמר. ואם הביא, פסול. קדם לשתי הלחם, לא יביא. ואם הביא, כשר:

כל הזכויות שמורות

צביה יקון

חומל, בית יער הלבנון מלבלב מגדים וגומל, זהב פרוים פרות פרחיו עוד מהאמל, לזרעו של יצחק חסד ביום הגמל, ארוממה בעטור בכורי בקלותות מזהבות ולא בתורמל, כבוד הלבנון נתן לה הדר הפרמל: יראה כפת המוקד תשלום שלם סביבה, שמך קשם מלכה שערך בשבטיה בהסביה, העת כעדי תלבשי הדר סביה במסביה, שרות כהנה באביבה, נעימות לוייה באבוביה, עוד תעדי תפיה, טלול רוביה ברחוביה, שאלו שלום ירושלים ישליו אהבה: יתרה חבתך ירושלים כנוי שבעים שמותיה, כעיר שחברה לה הפקדו שומרי חומותיה, מזכירים לרחמך ולשומך תהלה בארץ לישוב שוממותיה, באחיה ובירעות ומקדש אל ברמה נזירותה, אדברה ואבקשה טוב לך ושלום באר מנותיה, יהי שלום בחילך שלוח בארמנותיה:

מסכת מנחות פרק י

א רבי ישמעאל אומר, העמר היה בא בשבת משלש סאין, ובחל מחמש. וחכמים אומרים, אחד בשבת ואחד בחל, משלש היה בא. רבי חנינא סגן הכהנים אומר, בשבת היה נקצר ביחיד ובמגל אחת ובקפה אחת. ובחל, בשלשה ובשלש קפות ובשלש מגלות. וחכמים אומרים, אחד בשבת ואחד בחל, בשלשה ובשלש קפות ובשלש מגלות:

ב מצות העמר לבוא מן הקרוב. לא בכר הקרוב לירושלים, מביאים אותו מכל מקום. מעשה שבא מגגות צריפין, ושתי הלחם מבקעת עין סוכר:

ג כיצד היו עושים. שלוחי בית דין יוצאים מערב יום טוב, ועושין אותו כריכות במחבר לקרקע, כדי שיהא נוח לקצור. וכל העירות הסמוכות לשם, מתכנסות לשם, כדי שיהא נקצר בעסק גדול. כיון שחשכה, אומר להם, בא השמש, אומרים הין. בא השמש, אומרים הין. מגל זו, אומרים הין. מגל זו, אומרים הין. קפה זו, אומרים הין. קפה זו, אומרים הין. בשבת אומר להם, שבת זו, אומרים הין. שבת זו, אומרים הין. אקצור, והם אומרים לו קצור. אקצור, והם אומרים לו קצור. שלש פעמים על כל דבר ודבר, והם אומרים לו הין, הין, הין. וכל כך לפה, מפני הביתוסים, שהיו אומרים, אין קצירת העמר במוצאי יום טוב:

ד קצרוהו ונתנוהו בקפות, הביאוהו לעזרה, היו מהבהבין אותו באור, כדי לקיים בו מצות קלי, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, בקנים ובקליחות חובטים אותו, כדי שלא יתמעך. נתנוהו לאבוב, ואבוב היה מנקב, כדי שיהא האור שולט בכלו. שטחוהו בעזרה, והרוח מנשבת בו. נתנוהו ברחים של גרוסות, והוציאו ממנו עשורון שהוא מנפה משלש עשרה נפה, והשאר נפדה ונאכל לכל אדם, וחייב בחלה, ופטור מן המעשרות. רבי עקיבא מחייב בחלה ובמעשרות. בא לו לעשורון, ונתן שמנו

לשביעי של פסח

וַיִּזְשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵעַל שְׂפַת הַיָּם: וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיֵּרָאוּ הָעָם אֶת יְהוָה וַיֹּאמְרוּ בִּיהוָה וּבַמֶּלֶכֶה עֲבָדָיו:

אִזּוֹ יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי גָאָה גָאָה סוֹם וּרְכָבוֹ רָמָה בָּיִם: עָזִי וְזִמְרַתִּי יְהוָה לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי אֲבִי וְאַרְמְיָנָהּ: יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ: מִרְכַּבַּת פָּרְעֹה וַחֲיִלֹּו יְרָה בָּיִם וּמִבְּחַר שְׁלֹשׁוֹ טַבְעוֹ בָּיִם סוּף: תַּהֲמֹת יִכְסִּימוּ יָרְדוּ בְּמִצּוֹלֹת כְּמוֹ אֶבֶן: יְמִינָהּ יְהוָה נֶאֱדָרִי בַּפֶּחַ יְמִינָהּ יְהוָה תַּרְעִץ אוֹיֵב: וּבָרַב גְּאוּנָה תַּהֲרֹם קִמְיָה תִּשְׁלַח חֲרֹנָה יֹאכְלֵמוֹ כֶּקֶשׁ: וּבְרוּחַ אֲפִיָּה נַעֲרְמוּ מִיָּם נִצְבוּ כְּמוֹ נֶד נְזִלִים קִפְאוּ תַּהֲמֹת בְּלֹב יָם: אָמַר אוֹיֵב אֶרְדָּף אֲשִׁיג אֲחַלֵּק שְׁלָל תִּמְלָאֲמוֹ נַפְשִׁי אֲרִיק חֲרָבִי תֹורִישְׁמוֹ יָדִי: נִשְׁפָּת בְּרוּחָהּ כְּסֻמוֹ יָם צָלְלוּ כְּעוֹפְרֹת בְּמִים אֲדִירִים: מִי כְּמֹכָה בְּאֵלִים יְהוָה מִי כְּמֹכָה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נוֹרָא תַּהֲלֹת עֲשָׂה פֶלֶא: נְטִיתָ יְמִינָהּ תִּבְלַעְמוֹ אֶרֶץ: נְחִיתָ בְּחֹסְדָּהּ עִם זֶה גְּאֻלָּתָהּ נִהְלֹתָ בְּעֻזָּה אֵל נוֹה קִדְשָׁהּ: שְׁמַעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל אַחֲזוֹ יִשְׁבִּי פִלִּשְׁתִּי: אִזּוֹ נִבְהֲלוּ אֱלֹפֵי אֲדוּם אֵילִי מוֹאָב יֹאחֲזֻמוֹ רָעַד נִמְגּוֹ כָּל יִשְׁבִּי כְּנָעַן: תִּפְּלָ עֲלֵיהֶם אֵימָתָהּ וּפְחַד בְּגִדְלָהּ זֹרְעָה יָדְמוֹ כְּאֶבֶן עַד יַעֲבֹר עִמָּהּ יְהוָה עַד יַעֲבֹר עִם זֶה קִנִּיתָ: תִּבְאֲמוּ וְתִשְׁעֲמוּ בְּהָר נַחֲלָתָהּ מְכוּן לְשִׁבְתָּהּ פְּעֻלָּתָהּ יְהוָה מִקֹּדֶשׁ אֲדָנִי כֹונֵנוּ יָדִידָהּ: יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד: כִּי בָא סוֹם פָּרְעֹה בְּרָכְבוֹ וּבִפְרָשָׁיו בָּיִם וַיִּשָּׁב יְהוָה עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּיבִשָּׁה בְּתוֹךְ הַיָּם: וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אַחֲרֶיהָ אֶת הַתֵּף בְּיָדָהּ וַתִּצְאֵן כָּל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתַפִּים וּבְמִחֻלָּת: וַתַּעַן לָהֶם מִרְיָם שִׁיר לַיהוָה כִּי גָאָה גָאָה סוֹם וּרְכָבוֹ רָמָה בָּיִם:

יום ליבשה נהפכו מצולים. שירה חדשה שבחו גאולים:

הטבעת בתרמית. רגלי בת ענמית. ופעמי שולמית. יפו בנעלים:

וכל רואי ישורון. בבית הודי ישורון. אין כאל ישורון. ואויבינו פלילים:

דגלי פן תרים. על הנשארים ותלקט נפזרים. כמלקט שבילים:

הבאים עמך. בברית חותמך. ומבטן לשמך. המה נמולים:

הראה אותותם. לכל רואי אותם. ועל כנפי כסותם. יעשו גדילים:

למי זאת נרשמת. הכר נא דבר אמת. למי החותמת ולמי הפתילים:

ושוב שנית לקדשה. ואל תוסיף לגרשה. והעלה אור שמשה. ונסו הצללים:

ידידים רוממוך. בשירה קדמוך. מי כמוכה יהוה באלים.

ודוי מעשרות

לשביעי של פסח של שנה רביעית ושביעית, בשנת המנחה

כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹר אֶת כָּל מַעֲשֹׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שָׁנַת הַמַּעֲשֹׂר וְנִתְּנָה לְלוֹי לַגֵּר לֵיתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׁבְעוּ: וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּעֲרַתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נִתְּנִי לְלוֹי וְלַגֵּר לֵיתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה כְּכֹל מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ: וְלֹא שָׁכַחְתִּי: לֹא אֲכַלְתִּי בְּאֲנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בַּעֲרַתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֹת שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי: הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קֹדֶשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם אֲרִיץ זֶבֶת חֵלֶב וְדָבָשׁ:

מסכת מעשר שני פרק ה'

א עָרַב יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח שֶׁל רְבִיעִית וְשֶׁל שְׁבִיעִית, הִיָּה בַּעֲוֹר. כִּי־צַד, נוֹתְנִין תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֹׂר לְבַעֲלִים, וּמַעֲשֹׂר רִאשׁוֹן לְבַעֲלִיו, וּמַעֲשֹׂר עֲנִי לְבַעֲלִיו. וּמַעֲשֹׂר שְׁנִי וְהַבְּכוֹרִים מִתְּבַעֲרִים בְּכָל מְקוֹם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, הַבְּכוֹרִים נִתְּנִין לַכֹּהֲנִים כְּתְרוּמָה. הַתְּבַשִּׁיל, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, צָרִיךְ לְבַעֲרָ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, הָרִי הוּא כְּמַבּוּעַר:

ב מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פְּרוֹת בְּזֶמֶן הַזֶּה וְהִגִּיעָה שְׁעַת הַבַּעֲוֹר, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, צָרִיךְ לְחַלֵּל עַל הַפֶּסַח. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, אֶחָד שֶׁהָיוּ כֹסֶף וְאֶחָד שֶׁהָיוּ פְּרוֹת:

ג אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ שׁוֹלְחִין אֶצֶל בַּעֲלֵי בָתִּים שְׁבַמְדִּינוֹת, מִהָרוּ וְהִתְקִינוּ אֶת פְּרוֹתֵיהֶם עַד שֶׁלֹּא תִגִּיעַ שְׁעַת הַבַּעֲוֹר. עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלָמַד, שֶׁכָּל הַפְּרוֹת שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת, פְּטוּרִים מִן הַבַּעֲוֹר:

ד מִי שֶׁהָיוּ פְּרוֹתָיו רְחוּקִים מִמֶּנּוּ, צָרִיךְ לְקַרֹּת לָהֶם שָׁם. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּין גִּמְלִיאֵל וְהִזְקִינִים שֶׁהָיוּ בָּאִין בְּסָפִינָה, אָמַר רַבִּין גִּמְלִיאֵל, עֲשׂוֹר שְׁאֲנִי עֲתִיד לְמוֹד, נִתּוֹן לִיהוֹשֻׁעַ וּמִקוֹמוֹ מְשַׁכָּר לוֹ. עֲשׂוֹר אַחֲרֵי שְׁאֲנִי עֲתִיד לְמוֹד, נִתּוֹן לְעֲקִיבָא בֶן יוֹסֵף שִׁיזְכָּה בּוֹ לְעִנְיָיִם, וּמִקוֹמוֹ מְשַׁכָּר לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, עֲשׂוֹר שְׁאֲנִי עֲתִיד לְמוֹד נִתּוֹן לְאַלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וּמִקוֹמוֹ מְשַׁכָּר לוֹ. וְנִתְקַבְּלוּ זֶה מִזֶּה שְׁכָר:

י בַּמִּנְחָה בַּיּוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן הָיוּ מִתְּוֹדִין. כִּי־צַד הָיָה הַיּוֹדִי, בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבֵּית, זֶה מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְנֹטֵעַ רְבָעִי. נִתְּתִיו לְלוֹי, זֶה מַעֲשֵׂר לְוִי. וְגַם נִתְּתִיו, זֶה תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר. לָגֵר לִיתּוֹם וְלֹאֲלִמְנָה, זֶה מַעֲשֵׂר עָנִי, הַלֵּקֶט וְהַשְׂכָּחָה וְהַפָּאָה, אֵף עַל פִּי שְׁאִינוֹן מַעֲכָבִין אֶת הַיּוֹדִי. מִן הַבֵּית, זֶה חֶלֶה:

יא כָּכָל מִצְוַתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי, הֵא אִם הַקִּדִּים מַעֲשֵׂר שְׁנִי לָרֹאשׁוֹן, אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְּוֹדוֹת. לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ, לֹא הִפְרַשְׁתִּי מִמֶּיִן עַל שְׁאִינוֹ מִיָּנוּ, וְלֹא מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמַּחְבֵּר, וְלֹא מִן הַמַּחְבֵּר עַל הַתְּלוּשׁ, וְלֹא מִן הַחֹדֶשׁ עַל הַיָּשׁוֹן, וְלֹא מִן הַיָּשׁוֹן עַל הַחֹדֶשׁ. וְלֹא שְׂכַחְתִּי, לֹא שְׂכַחְתִּי מִלְּבָרְכְךָ וּמִלְּהִזְכִּיר שְׁמֶךָ עָלָיו:

יב לֹא אֶכְלָתִי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ, הֵא אִם אָכְלוּ בְּאֵנִינָה אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְּוֹדוֹת. וְלֹא בְּעֶרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא, הֵא אִם הִפְרִישׁוּ בְּטָמֵא אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְּוֹדוֹת. וְלֹא נִתְּתִי מִמֶּנּוּ לְמֵת, לֹא לְקַחְתִּי מִמֶּנּוּ אֶרֶץ וְתַכְרִיכִים לְמֵת, וְלֹא נִתְּתִיו לְאוֹנָנִים אֲחֵרִים. שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהֵי, הִבְּאֵתִיו לְבֵית הַבְּחִירָה. עָשִׂיתִי כָכָל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי, שְׁמַחְתִּי וְשִׂמְחַתִּי בּוֹ:

יג הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קֹדֶשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם, עָשִׂינוּ מַה שִּׁגְזַרְתָּ עָלֵינוּ, אֵף אֶתָּה עֲשֵׂה מַה שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ, הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קֹדֶשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּבָנִים וּבְבָנוֹת. וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִתְּתָהֲלָנוּ, בְּטֹל וּמִטָּר וּבֹלָדוֹת בְּהֵמָה. כֹּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבוֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ, כִּדִּי שְׁתַּתֵּן טַעַם בִּפְרוֹת

יד מִכָּאֵן אָמְרוּ, יִשְׂרָאֵל וּמִמְּזִירִים מִתְּוֹדִים, אָבָל לֹא גֵרִים וְלֹא עֲבָדִים מִשְׁחָרְרִים, שְׁאִין לָהֶם חֶלֶק בְּאֶרֶץ. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, אֵף לֹא כֹהֲנִים וְלוֹיִם, שְׁלֹא נָטְלוּ חֶלֶק בְּאֶרֶץ. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, יֵשׁ לָהֶם עָרֵי מִגֵּרָשׁ:

טו יוֹחֲנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הָעֵבִיר הַיּוֹדִיוֹת הַמַּעֲשֵׂר. אֵף הוּא בְּטֹל אֶת הַמַּעֲוֹרְרִים, וְאֶת הַנוֹקְפִים. וְעַד יָמָיו הָיָה פְּטִישׁ מִכָּה בִּירוּשָׁלַיִם, וּבִיָּמָיו אֵין אָדָם צָרִיךְ לִשְׁאוֹל עַל הַדְּמָאִי:

הגדה של פסח

עריכה וליקוט מקורות
איתי אליצור

הנחיות לשמוש בהגדה

בהגדה מובאים מקורות בסיסיים המאפשרים לקוראי ההגדה לפתח דיון מעמיק על בסיס הפסוקים והמדרשים. עורך הסדר או כל אדם אחר יכול להסב את תשומת לב המסובים לפסוקים או המקורות שעליהם הוא מתבסס.

כדי להקל על המסובים לעקוב אחר הנושאים השונים, סומן כל נושא בצבע משלו:

השאלות והקושיות העולות במהלך הדורות -
בצבע כחול.

התשובות לשאלות האלה, הידיעה וההכרה
בבורא העולם - בכתום.

היד החזקה - בירוק.

האותות, המופתים והמטה - בחום.

הבדלת ישראל וגאולתם ממצרים יסומנו
באדום.

איתני הטבע וכחות הטבע שהוכו והשתתפו
ביציאת מצרים - בסגול.

הכרת הדורות ביציאת מצרים - בתכלת